

**ПРО КУЛЬТУРНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ
ІЗ ЗАРУБІЖНИМИ КРАЇНАМИ
у жовтні 2022 року**

*(оглядова довідка за матеріалами
преси, інтернету та неопублікованими документами)*

В Україні

25 жовтня президент України В. Зеленський провів зустріч із представниками світових єврейських спільнот, яка була присвячена важливості захисту загальнолюдських цінностей, гарантування безпеки й миру та збереження історичної пам'яті. У заході безпосередньо взяв участь голова виконавчої ради Єврейського агентства для Ізраїлю Натан Щаранський, за допомогою відеозв'язку долучилися президент Всесвітнього єврейського конгресу Рональд Лаудер, ексенатор США від штату Коннектикут Джо Ліберман, президент Об'єднання юдейських релігійних організацій України Яків Дов Блайх. Серед іншого учасники обговорили продовження реалізації проєкту будівництва Меморіального центру Голокосту «Бабин Яр».

11 жовтня президент України В. Зеленський і міністр культури та інформаційної політики України О. Ткаченко звернулися із закликами до ЮНЕСКО виключити з організації та всіх її органів країну-агресора росію. Напередодні, 10 жовтня, рф завдала масованого ракетного удару по Україні, внаслідок якого було, зокрема, пошкоджено культурні інституції Києва. Після ракетної атаки О. Ткаченко також повторно звернувся до цивілізованого світу щодо бойкоту присутності росії в міжнародному культурному просторі (опубліковано 12 жовтня). Крім того, тими днями стало відомо про план «зовнішньої евакуації» з музеїв АР Крим на територію рф, який передбачає першочергове вивезення найбільш цінних предметів, зокрема, археологічних знахідок з коштовних металів. За цим стоїть намір російської влади пограбувати кримські музеї та установи інших тимчасово окупованих територій нашої країни, що буде кваліфікуватися як воєнний злочин. 15 жовтня Міністерство культури та інформаційної політики України закликала ЮНЕСКО та усіх міжнародних партнерів не допустити чергового порушення міжнародного права державою-агресором, відмовитися від співпраці з російськими музеями та іншими установами та вживати заходів з протидії нелегальному трафіку культурних цінностей та легалізації державою-агресором незаконно при-

власнених цінностей (зокрема, під приводом виставок з фондів російських музеїв чи з розкопок на окупованих росією територіях, вчинених після 2013 року).

10 жовтня, після масованого ракетного обстрілу росією українських міст, міністр культури та інформаційної політики України О. Ткаченко провів термінову розмову з міністрами культури Німеччини Клаудією Рот, Великої Британії Мішель Донелан та поінформував міністра культури Франції Риму Абдул Малак щодо поточної ситуації в Україні. Міністри європейських країн висловили підтримку Україні та готовність допомагати в негайних потребах щодо відновлення та збереження культурної сфери й посилювати санкції проти рф.

13 жовтня міністр культури та інформаційної політики України О. Ткаченко онлайн поспілкувався з державним міністром з питань культури та ЗМІ Німеччини Клаудією Рот. Сторони обговорили: необхідність організації зустрічі міністрів культури країн «Великої сімки» задля посилення спільних зусиль для перемоги України; «Інформаційний Рамштайн» – ініціативу українського міністра щодо створення єдиного фронту країн-союзниць; санкції проти росії в культурній та медійній сферах; створення фонду для допомоги українським медіа та культурним діячам, які працюють в Україні; а також збереження культурної спадщини України, особливо напередодні зими.

19 жовтня міністр культури та інформаційної політики України О. Ткаченко онлайн поінформував міністра культури Естонії Пірет Гартман та її команду про поточну ситуацію, спричинену російськими обстрілами, а також про нагальні потреби українських закладів культури та медіа. Під час розмови йшлося про важливість продовження політики санкцій ЄС щодо російських пропагандистських телеканалів та підтримання обмежувальних заходів щодо представників російської культури; трансляцію українських телеканалів в Естонії; приєднання Естонії до «Інформаційного Рамштайну»; підтримку українських митців та мистецьких інституцій, які залишаються в Україні; допомогу не тільки культурній спадщині, але і культурній інфраструктурі нашої країни.

1 жовтня пройшла зустріч міністра культури та інформаційної політики України О. Ткаченка і його заступниці А. Бондар з директором *Google Україна* зі взаємодії з державними органами влади О. Якимчуком. Сторони обговорили спільні поточні проекти, серед яких – онлайн-ресурс «Автентична Україна», та домовилися посилити співпрацю з представлення української культури на світових діджитал-платформах.

Вінниця, Полтава та Рівне стали переможцями конкурсу *EU4Culture* та отримали грант від Європейського Союзу обсягом 300 тис. євро на реалізацію Стратегій культурного розвитку. Грант буде рівномірно розподілено між ними. На попередньому етапі конкурсу відібраним містам надали по 30 тис. євро на підготовку стратегій. Крім фінансової підтримки, міста отримують програму з розвитку потенціалу відповідно до своїх потреб.

За кордоном

Народ України на чолі з президентом В. Зеленським отримав Премію «За свободу думки» імені Андрія Сахарова (*Sakharov Prize for Freedom of Thought*). Це головна правозахисна нагорода ЄС, заснована у 1988 році Європейським парла-

ментом. Переможця було обрано 19 жовтня під час Конференції президентів Європарламенту. Нагородження відбудеться 14 грудня у Страсбурзі.

Своєю чергою Польща присудила українському народу Премію лицаря свободи, якою відзначають тих, хто сприяє захисту свободи, справедливості та демократії. Від імені українців нагороду отримала О. Зеленська. Нагородження відбулося 4 жовтня під час відкриття Варшавського безпекового форуму, де перша леді України виступила з промовою.

20 жовтня Європейський парламент ухвалив резолюцію «Культурна солідарність з Україною та механізм спільного реагування на надзвичайні ситуації для культурного відновлення в Європі». У тексті сказано, що війна росії проти України є спробою викоринити ідентичність і культуру суверенної держави, зокрема шляхом стратегічних і цілеспрямованих актів знищення об'єктів культурної спадщини, що є воєнним злочином згідно з Гаазькою конвенцією 1954 року. Також напад на Україну розглядається як напад на спільну європейську ідентичність і цінності. Документ пропонує посилити підтримку української культурної екосистеми та солідарність із нею. Резолюція підтверджує бажання ЄС брати участь у збереженні творів мистецької та культурної спадщини шляхом застосування всіх правових інструментів для захисту та запобігання торгівлі або незаконному експорту культурної спадщини під час війни. Також Європарламент наголошує на нагальній потребі підтримати Україну в комплексному документуванні всіх нападів на культурну спадщину, особливо тих, які є потенційними воєнними злочинами та вчиняються проти культурної спадщини, яка охороняється міжнародними конвенціями. Документ буде надіслано Раді ЄС та Єврокомісії, а також урядам і парламентам держав-членів ЄС.

Своєю чергою Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) ухвалила 13 жовтня резолюцію «Подальша ескалація агресії Російської Федерації проти України». Серед ключових пунктів ухвали – підтвердження суверенітету України; визнання російського режиму терористичним; прискорення створення Спеціального міжнародного трибуналу для притягнення РФ до відповідальності за злочин агресії проти України; створення комплексного міжнародного механізму компенсації, включаючи міжнародний реєстр збитків; питання доцільності участі росії в ООН тощо. Напередодні, 12 вересня, у Камерному вестибюлі Страсбурзького палацу ПАРЄ відбувся офіційний культурний захід на підтримку нашої країни – «Надія для України». Його спільно організували українська делегація на чолі з народною депутаткою України М. Мезенцевою і Центр для Європи майбутнього (*Centre for Future Europe Inc.*). Під час заходу португальський художник Педро Андраде Нуньєс створив уже другу картину, присвячену подіям в Україні. Полотно творилося під класичну музику європейських та українських композиторів у виконанні Симфонічного оркестру Схід Опери та солістів колективу І. Бондаренка, О. Мішаріної і з. а. України О. Ширяєвої під керівництвом з. д. м. України Д. Морозова. Серед гостей події – президент Асамблеї Тоні Кокс, генеральний секретар ПАРЄ Марія Буріч, постійний представник України у ПАРЄ Б. Тарасюк, глави та представники національних делегацій.

24–25 жовтня у Загребі відбувся Перший Парламентський саміт Міжнародної Кримської платформи, організований спільно Республікою Хорватія та Украї-

ною. Через відеозв'язок до учасників саміту звернувся президент України В. Зеленський. У події взяли участь представники парламентів 42 країн – Хорватії, США, Канади, Великої Британії, Німеччини, Швеції, Литви, Латвії, Естонії, Польщі, Чехії, Туреччини, Японії, країн Південної Америки, Африки та Азії, а також очільники п'яти парламентських асамблей міжнародних організацій та об'єднань, зокрема Європейського парламенту. Долучилася до заходу і делегація Світового Конгресу Українців на чолі з президентом Павлом Гродом. За результатами саміту ухвалено Спільну декларацію, у якій підтверджено: відданість суверенітету, незалежності, єдності й територіальній цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів; невизнання й засудження тимчасової окупації та незаконної анексії росією Криму, а також будь-яких інших окупованих територій України; засудження систематичних порушень прав людини й тривалої мілітаризації Кримського півострова. На теренах форуму в Університетській бібліотеці Загреба діяла фотовиставка «Історії з окупованого Криму», на якій представлено роботи трьох українських репортерів – А. Смутко, Т. Ібрагімова й О. Савчук. Співорганізатором виставки став *Центр прав людини ZMINA*.

12 жовтня Виконавча рада ЮНЕСКО, попри спротив росії, ухвалила чотирнадцяте рішення «Моніторинг ситуації в Автономній Республіці Крим (Україна)». Відтак моніторинг ситуації на всій території України, включаючи Крим, триватиме. Підставою ухвалення стала доповідь Генеральної директорки ЮНЕСКО Одрі Азуле, підготовлена на основі звітів за результатами місій ЮНЕСКО до України. Виконавча рада ЮНЕСКО відзначила суттєве погіршення ситуації у тимчасово окупованому Криму, а також значне пришвидшення негативних процесів з початком повномасштабної агресії РФ проти України.

5–7 жовтня в місті Ханья (Крит, Греція) відбувся 11-й Щорічний дорадчий форум культурних маршрутів Ради Європи, темою якого став «Захист європейських цінностей, спадщини та діалогу». До учасників форуму у відеоформаті звернувся міністр культури та інформаційної політики О. Ткаченко і закликав європейські країни об'єднатися, аби захистити українську культурну спадщину з тисячолітньою історією.

Україна вперше взяла участь у роботі Генасамблеї Європейської федерації національних мовних інституцій (*EFNIL*) як асоційований член. 11–13 жовтня Уповноважений із захисту державної мови Т. Кремень в онлайн-форматі долучився до роботи 19-ї Генеральної асамблеї *EFNIL* та Міжнародної конференції *EFNIL* «Мова та міграція», що відбулися у Вільнюсі. На конференції *EFNIL* «Мова та міграція» Т. Кремень презентував свою доповідь «Російська політика лінгвоциду на окупованих територіях України як спосіб демонтажу конституційного ладу України та елемент геноциду українського народу».

19 жовтня у холі Бундестагу, навпроти зали засідань, за участі голови Парламенту Німеччини Бербель Бас відкрито виставку української письменниці, художниці та фотографки Є. Белорусець «Поруч. Київський військовий щоденник». Над виставкою авторка працювала разом із художником І. Мельничуком та кураторкою мистецької колекції Бундестагу Крістіною Фольке. Оглянути експозицію можна до 24 лютого 2023 року. Окрім фото і текстів щоденника, у Бундестазі

Є. Белорусець презентувала серію знімків про ромську спільноту з Торецька Донецької області та свою нову книгу «Anfang des Krieges» («Початок війни»).

4 жовтня у Міністерстві юстиції та безпеки Нідерландів у Гаазі відкрито виставку М. Вайсберга «Дорожній щоденник» про війну в Україні. Експозиція налічує 82 твори, які створювалися від березня до середини травня, коли художник разом із сім'єю шукав прихисток за кордоном.

13–16 жовтня у Празі, на Маріанській площі, в рамках фестивалю світла *SIGNAL* було представлено інсталяцію чеського митця Максима Велчевського «Фізична можливість смерті в думці когось живого». Для неї з України спеціально привезли цивільні авто, розстріляні та спалені під час вуличних боїв. Кожен експонат супроводжується історіями мирних жителів, які втратили не лише свої автомобілі, але найчастіше все своє майно та близьких. Проєкт реалізовано у співпраці з Посольством України в Чехії.

Виставку «Мамо, я не хочу війни», втілену Державним архівом Польщі та українською благодійною ініціативою «Мамо, я бачу війну» у рамках польсько-українського проєкту «1939–45 Польща/2022 Україна», представили у низці країн. До експозиції увійшли малюнки польських дітей часів Другої світової війни та сучасні малюнки українських дітей. Виставковий проєкт було відкрито: 3 жовтня у Національному архіві Кракова (Польща), 5 жовтня у Валлетті (Мальта), 12 жовтня в Канберрі, у Національному університеті Австралії, 19 жовтня в Дюссельдорфі, у Парламенті земель Північного Рейну-Вестфалії (відкрила віцепрезидент Парламенту Беріван Аймаз разом із Генеральним консулом України в Дюссельдорфі І. Шум, Німеччина), 24 жовтня у Люксембурзі (відвідав віцепрем'єр-міністр Люксембургу Франсуа Бауш). Крім того, проєкт в особі представників ініціативи «Мамо, я бачу війну» отримав нагороду «Двері до свободи» – одну з найвагоміших відзнак кінофестивалю *Festival Filmowy NNW* (нагородження відбулося 3 жовтня, Польща).

Команда Українського культурного фонду долучилася одразу до двох міжнародних подій, сфокусованих на нашій країні: до присвяченої Україні сесії у рамках 30-го Конгресу Європейської мережі з культурного менеджменту та політики (*ENCATC*), який відбувся 17–19 жовтня в Брюсселі та Антверпені, а також дискусійної панелі «Україна та її культурний фронт» міжнародного симпозіуму «Чому культура має значення?», який 6–8 жовтня організувала асоціація *PRIN BANAT* у місті Тімішоара (Румунія). Представники УКФ розповіли про втрати, що зазнала і продовжує зазнавати Україна та українська культура внаслідок військової агресії з боку РФ та презентували започатковані фондом під час війни проєкти: інтерактивну «Мапу культурних втрат», інформаційний дайджест «Хроніки культурного фронту», платформу «Культурний простір» та партнерську фандрейзингову ініціативу «Help to save Ukrainian culture now!».

Міжнародна підтримка України

В Україні

20 жовтня Міністерство цифрової трансформації вручило «Відзнаку миру» американській компанії *Netflix* в особі спів-CEO Теда Сарандоса. Нагороду ініці-

йовано президентом України для компаній та корпорацій, урядів, посадовців і світових політиків за активну підтримку України.

20 жовтня Київ відвідав знаний гуморист, сценарист і телеведучий Девід Леттерман (США), щоб записати інтерв'ю з президентом України В. Зеленським для майбутнього епізоду шоу «Мій наступний гість не потребує представлення» на *Netflix*. А 21 жовтня до Ірпеня приїхав режисер-документаліст Філіп Азуле (Франція), аби зібрати матеріали для свого майбутнього фільму про воєнні злочини росії на Київщині.

Американська дипломатка, політологиня та адміністраторка *USAID* – Саманта Пауер озвучила відео із серії «Листівки з України», присвячене історії зруйнованої російськими військами будівлі економічного факультету Харківського національного університету ім. В. Каразіна (опубліковано 10 жовтня). Своєю чергою литовська співачка та авторка пісень Моніка Лу озвучила у цьому проєкті історію зруйнованого Маріуполя (13 жовтня). Проєкт «Листівки з України» реалізується Українським інститутом за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (*USAID*).

За кордоном

10 та 11 жовтня у низці міст світу пройшли акції на підтримку України після масованого російського обстрілу. Українці та небайдужі іноземці збиралися, зокрема, біля дипломатичних установ росії, вимагаючи визнати її державою-спонсором тероризму, а також посилити військову підтримку Збройних сил України. Акції відбулися в Оттаві, Монреалі (Канада), Варшаві (Польща), Римі (Італія), Відні (Австрія), Празі (Чехія), Братиславі (Словаччина), Ризі (Латвія), Скоп'є (Північна Македонія) та Белграді (Сербія).

1 жовтня у центрі Анкари за участі радника-посланника Посольства Туреччини в Україні О. Чернишева та мера району Чанкая Альпера Ташделена відбулося відкриття Українського парку. Подія стала символом підтримки Туреччиною та турецьким народом України у важкий час війни. Очікується, що майданчик стане гарною локацією для проведення спільних заходів.

25 жовтня у Берліні з'явився парк, названий на честь Харкова. Ім'я українського міста-партнера присвоїли на знак дружби і солідарності з Харковом. Також у зеленій зоні встановили пам'ятний знак у пам'ять про жертви, які забрала розпочата росією загарбницька війна. Крім того, вшановано пам'ять в'язня концтаборів Бухенвальд і Берген-Бельзен, багаторічного віцепрезидента Міжнародного комітету Бухенвальд-Дора – Б. Романченка (1926–2022). Він загинув 18 березня внаслідок російського ракетного обстрілу житлового району Харкова.

24 жовтня у Біркереді пам'ятник єпископу Генріку Гернеру, який боровся за незалежність Данії, символічно обгорнули синьо-жовтим стягом. До учасників заходу з вітальним словом звернулися Надзвичайний і Повноважний Посол України в Данії М. Видойник, мер м. Біркеред Енн Софі Орт та голова міського комітету культури і дозвілля Кнуд Скедборг. Подія відбулася в межах акції культурної солідарності *It's Not Over*, започаткованої Міністерством закордонних справ України у співпраці з *One Philosophy* та проєктом *WeAreUkraine.info*. Організатори закликають міста світу підтримати нашу державу та українську культуру і проявити

солідарність, закриваючи знакові пам'ятки культури, як це відбувається в Києві, Одесі, Львові та інших містах України, щоб врятувати їх від авіаударів російських окупантів.

15 жовтня в Українському домі у Вашингтоні (США) відбулася презентація фотокниги «Невблаганна мужність: Україна і світ у стані війни» та фотовиставки світлин із неї. До книги увійшли роботи знаних фотожурналістів: Керол Гузі, Лінсі Аддаріо, Юстини Мельникевич, Поли Бронштейн, Свет Жаклін та багатьох інших. На обкладинці – фото, зроблене на «Азовсталі» пресофіцером полку «Азов» Д. Козацьким. Видання створено англійською та українською мовами видавництвом «Blue Star Press». Його відкриває передмова посла України в Сполучених Штатах Америки О. Маркарової, вступ від Пулітцерівського лауреата, президентського фотографа Девіда Х'юма Кеннерлі та есе А. Куркова. Редактором книги став Майкл Едрінгтон.

23 вересня піаністка зі США українського походження, уродженка Харкова Надія Шпаченко випустила новий альбом «Invasion: Music and Art for Ukraine» («Вторгнення: музика і живопис для України»). До збірки увійшли твори американського композитора, лауреата Пулітцерівської премії Льюїса Спратлана. Для візуального оформлення буклета музикантка замовила роботи в українських художників Ю. Нагулка, Л. Бабляк, К. Прусенко, О. Папки та ін. Також представлено малюнки дітей з Харкова, що демонструють їхнє бачення війни. Усі отримані з продажу альбому кошти спрямують на гуманітарну допомогу українцям.

Митці світу продовжують допомагати Україні. За один місяць кампанія платформи *UNITED24* «Армія дронів», амбасадором якої став актор Марк Гемілл (США), збрала на 500 дронів для ЗСУ. Легендарний рок-музикант Род Стюарт (Велика Британія) взяв під опіку багатодітну родину біженців з України, орендувавши їй будинок на рік та сплачуючи всі рахунки. Крім того, команда музиканта відправила три вантажівки з гуманітарною допомогою до кордону з Україною та посприяла вивезенню окремих українських родин за кордон. Співак і актор Глен Гансард (Ірландія) випустив разом із українськими волонтерами пісню «Take Heart», якою закликав підтримати нашу країну. У ній звучить англійська, українська та кримськотатарська мови. Рок-гурт *The Rasmus* (Фінляндія) записав і презентував відеокліп разом із українськими реперами *Kalush Orchestra* «In The Shadows Of Ukraine» на основі свого суперхіта 2003 року (кліпмейкером виступив український режисер Л. Колосовський, роботу оприлюднено 21 жовтня). Гурт із Нідерландів *Within Temptation* показав свою солідарність з Україною, перебуваючи у світовому турне. Під час усіх концертів вокалістка Шерон ден Адель виходила на сцену із синьо-жовтим прапором і співала особливу пісню-присвяту Україні – «Raise Your Banner». Дописи на підтримку України опублікували американська співачка Шер, голлівудська акторка українського походження Мілла Йовович і вкотре письменник Стівен Кінг (6 жовтня у твіттері він звернувся до росії від імені світу зі словами забиратися під три чорти з України, адже це не її країна). 20 жовтня видання *The Economist* (Велика Британія) присвятило некролог Ю. Керпатенку – головному диригенту Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Куліша, якого застрелили російські окупанти за відмову співпрацювати.

За кордоном

22 жовтня у Ловрані за участі голови Верховної Ради України Р. Стефанчука і голови хорватського Сабору Гордана Яндроківича відбулося урочисте відкриття пам'ятного знака «Поет і птах», присвяченого українському письменнику, вченому та мислителю І. Франку. Видатний українець побував у Ловрані у лютому – квітні 1909 р. Скульптурну композицію та інформаційну таблицю виготовили українські митці В. і В. Одрехівські за фінансової та організаційної підтримки Львівської ОВА. Подію приурочено до проведення Першого Парламентського саміту Міжнародної Кримської платформи у Загребі (Хорватія).

20 жовтня на головній сцені Болонського театру (*Teatro Comunale Bologna*, Італія) відбувся концерт до 150-річчя від народження С. Крушельницької – «*La Prima Donna*». У виконанні Л. Монастирської під диригуванням О. Линів пролунали арії та увертюри з опер Дж. Верді, Дж. Пуччіні, Р. Вагнера, П. Масканьї. Знаковим стало виконання уривку з опери В. Ньєккі «Касандра», у світовій прем'єрі якої на цій сцені у 1905 році виступала С. Крушельницька. Вступне слово про творчі здобутки легендарної співачки на світових оперних сценах і про трагедію її останніх років та репресії в Радянському Союзі розповіли італійський історик та музичний критик Лука Бакколіні та українська музикознавиця Р. Гавалюк. Підтримку у проведенні заходу надали Музично-меморіальний музей С. Крушельницької у Львові та міський архів у місті Віареджо, де жила співачка.

Інформаційна безпека

В Україні

24 жовтня у Міністерстві культури та інформаційної політики України відбулася зустріч послів «Великої сімки» з представниками українських медіагруп, які мовлять в телемарафоні «Єдині новини» та «FreeDom». Ішлося про роботу телемарафонів та координацію зусиль задля протидії російській пропаганді та дезінформації. Учасниками обговорення стали: радник з питань зв'язків з громадськістю Посольства США в Україні Джеффри Анісман, посол Канади в Україні Лариса Галадза, посол Великої Британії в Україні Мелінда Сіммонс, посол Німеччини в Україні Анка Фельдгузен, посол Франції в Україні Етьєн де Понсен, посол Японії в Україні Мацуда Кунінорі, тимчасовий повірений у справах Посольства Італійської Республіки в Україні Франческо Песке, тимчасовий повірений у справах Представництва ЄС в Україні Ремі Дюфло, міністр культури та інформаційної політики України О. Ткаченко, представники Національної суспільної телерадіокомпанії України, Мультимедійної платформи іномовлення України, медіахолдингів *1+1 Media*, *Starlight Media* та *Inter Media Group*, а також телеканалу «Рада».

6 жовтня на Контрактовій площі у Києві Міністерство культури та інформаційної політики України разом із Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (*IREX*) відкрили інтерактивний лабіринт «Не віррр – перевіррр» для підвищення рівня медіаграмотності в рамках проекту «Мріємо та діємо», який фінансує Агентство США з міжнародного розвитку (*USAID*). Крім того, до Всесвітнього тижня медіа та інформаційної грамотності, який проходив 24–31 жовтня, Національний проєкт з медіаграмотності МКІП «Фільтр» підготував низку активностей.

Зокрема 27 жовтня спільно з програмою *USAID* «Мріємо та діємо» і проєктом «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», які виконуються *IREX*, було вперше проведено всеукраїнський національний тест з медіаграмотності, який пройшли понад 17 тисяч українців. Також команда «Фільтру» у співпраці з Міністерством освіти і науки України закликала освітян провести урок з медіаграмотності. Для допомоги вчителям підготували корисні інформаційні матеріали: урок від *IREX* «Медіаграмотність під час війни», тулкіт від Департаменту цифрових технологій, культури, медіа та спорту Великої Британії, тулкіт «Фейк ≠ факт» від Шведського інституту.

Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки Міністерства культури та інформаційної політики України у партнерстві з Центром демократії та верховенства права та за фінансової підтримки Швеції у рамках Школи протидії дезінформації організував 18 навчальних заходів для державних службовців та представників державних структур. З 26 по 30 вересня у рамках програми підвищення кваліфікації «Російська дезінформація та способи протидії їй» проведено 14 тренінгів на теми гібридної війни, інформаційної безпеки, протидії дезінформації та медіаграмотності. 4–6 жовтня відбулося ще 3 тренінги «Реагування та протидія дезінформаційним наративам та неправдивій інформації» для понад 100 державних службовців з різних регіонів України. А 7 жовтня проведено тренінг «Основи ефективних комунікацій в середовищі, що піддається інформаційним атакам» для пресофіцерів Міністерства оборони України.

30 вересня у межах Проєкту Ради Європи «Підтримка безпеки журналістів та медіа, доступу до інформації» спільно з Міністерством культури та інформаційної політики України було організовано вебінар «Цифрова безпека журналістів, які працюють в зоні бойових дій». Спікерами заходу стали голова Офісу Ради Європи в Україні Стен Ньорлов, заступник міністра культури та інформаційної політики України з питань євроінтеграції Т. Шевченко та експерти «Лабораторії цифрової безпеки» І. Чулівська та М. Луночкін.

За кордоном

Команда Суспільного мовлення отримала Премію імені Гуннара Гойдала за видатні досягнення у сфері обміну новинами між європейськими мовниками у рамках *Eurovision News Exchange*. Нагороду вручили на Новинній Асамблеї європейських мовників (12–13 жовтня).

Українські фотожурналісти М. Чернов і Є. Малолетка стали лауреатами премії для воєнних кореспондентів *Bayeux Calvados-Normandy Award* (3–9 жовтня, Франція) за репортажі з Маріуполя під час перших тижнів російської облоги. М. Чернов переміг у номінації «Відеозображення» та посів друге місце в номінації «Телебачення», своєю чергою Є. Малолетка став переможцем у номінації «Фото». Премії отримали також два французькі журналісти за матеріали з України: Ніколя Делезаль за репортаж «Україна, конвой останнього шансу», а серед радіожурналістів відзначено Морін Мерсьє, яка зібрала свідчення жінок, згвалтованих під час окупації росіянами Бучі. Крім того, М. Чернов і Є. Малолетка отримали премію *Elijah Parish Lovejoy Award* за сміливість у журналістиці, яка вручається Коледжем Колбі (14 жовтня, США).

Команда громадської організації «Докудейз» отримала нагороду *Documentary Excellence* за адвокацію тем прав людини через кіно від американської неурядової ініціативи *FilmAid*. Нагородження відбулося 12 жовтня у Нью-Йорку (США).

28 жовтня постійні представництва при ООН України, Литви, Польщі та Великої Британії провели онлайн-захід «Креативні шляхи посилення стійкості до дезінформації та неправдивих відомостей у буремні часи». Його відкрила перша заступниця міністра закордонних справ України Е. Джапарова. Запрошені експерти із чотирьох країн представили свої проекти та ідеї, спрямовані на підвищення медіаграмотності з особливим акцентом на темі посилення стійкості до дезінформації та неправдивих відомостей у суспільствах.

15 жовтня у Брюсселі відбувся семінар «“Русській мір”. Ідеологія на службі диктатури», організований Постійним представництвом Республіки Польща при ЄС. У дискусії поряд із європейськими політиками та експертами взяла участь завідувачка інформаційно-аналітичного відділу Українського інституту Н. Коваль. Вона, зокрема, поділилася результатами дослідження інституцій культурної дипломатії рф, проведеного цього року Українським інститутом. У фокус потрапили три найбільші російські державні або афілійовані з державою організації, через які росія активно використовує свою культуру та культурну дипломатію для поширення вигідних для Кремля наративів та уявлень серед закордонних, зокрема західних, аудиторій, – Росспівробітництво, Фонд «Русский мир» і Фонд Горчакова.

12 і 13 вересня у Тбілісі відбулася міжнародна конференція «Медіа під час війни», організована Радою Європи. У ній взяли участь представники медіасфери з України, Грузії, Молдови, Вірменії та Азербайджану. Одну з панелей зустрічі присвятили подіям в Україні. Представники нашої країни поділилися своїм досвідом виживання в умовах великої війни й озвучили нагальні потреби для розвитку медіасфери України.

Цьогоріч *Міжнародний медіафорум Kyiv Media Week* успішно провів шість спеціальних подій у співпраці з трьома європейськими професійними майданчиками за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (*USAID*). На *Міжнародному фестивалі веб- та телесеріалів Serial Killer* (20–25 вересня, Брно, Чехія) організатори *KMW'22* у партнерстві з форумом представили чотири секції: «Виробництво під час війни: сторітеллери ніколи не зупиняються!», «Пориньте у спільне виробництво! Відкрийте для себе українські проекти, доступні для копродукції», «Кейс-стаді: дівчина з Таллінна» і «Копродукція з Україною. Як це працює». На *Міжнародному ринку аудіовізуальної індустрії MIA* (11–15 жовтня, Рим, Італія) під егідою *KMW* відбулася панельна дискусія «Соціальний вплив контенту». А на *38-му Міжнародному контент маркеті MIPCOM* (17–20 жовтня, Канны, Франція) у партнерстві з ініціативою *Ukrainian Content. Global Cooperation* організовано секцію «Супротив та копродукція. Український досвід».

21 жовтня Альянс незалежних пресрад Європи (*AIPCE*) розглянув питання щодо виключення зі свого складу російської «Общественной коллегии по жалобам на прессу», однак не ухвалив відповідного рішення. На знак протесту Комісія з журналістської етики України заявила про повне припинення свого членства в

організації. 28 жовтня на підтримку України з *AIPCE* вийшли ще дев'ять країн: Ірландія, Данія, Норвегія, Швеція, Фінляндія, Естонія, Молдова, Грузія та Вірменія. У спільній заяві вони нагадали, що у росії наразі відсутня свобода преси, а весь медіасектор використовується у путінській пропаганді.

Закордонне українство

В Україні

Український інститут створив інтерактивну мапу зі 160 осередків українських та кримськотатарських студій у 31-й країні світу. Мета проєкту – дослідження стану, потреб та перспектив розвитку цих студій по всьому світу та сприяння налагодженню партнерств між українознавчими освітніми та дослідницькими інституціями. На сьогодні найбільша кількість студій у Польщі (22), США (18), Німеччині (17), Китаї (13). База постійно оновлюється і доступна на сайті установи.

За кордоном

До Дня захисників та захисниць України 14–16 жовтня українці світу провели *Всесвітню кампанію #DefendingUkraine*, яка охопила 85 міст 31-ї країни. Її учасники утворили символічні «Кола оборони» довкола пам'ятників, будівель чи впізнаваних споруд своїх міст, що є символами свободи і демократії, ніби захищаючи їх. Серед знакових місць, біля яких пройшли мітинги, – Статуя Свободи у Нью-Йорку, площа перед Білим Домом у Вашингтоні, пам'ятник Джорджу Вашингтону у Бостоні, Міленіум парк в Чикаго (США), Бранденбурзькі ворота в Берліні (Німеччина), пам'ятник Святому Вацлаву в Празі (Чехія), площа перед парламентом Норвегії. Ініціативу також підтримали у Канаді, Франції, Нідерландах, Данії, Швеції, Австрії, Греції, Хорватії, Польщі, Литві, Грузії, Туреччині, Ізраїлі, Австралії тощо. Організаторами акції виступили новостворена організація «KLYCH», *International Centre for Ukrainian Victory* та *Communities Army Of Ukraine*.

Зусиллями української громади і посольства в Республіці Корея вперше в історії Україна здобула призове третє місце на щорічному культурному фестивалі *Itaewon Global Village 2022*. Цьогоріч наша країна була представлена у різних сегментах фестивальної програми: презентовано національний стенд з традиційними та патріотичними предметами, конкурсний виступ, де українці нагадали про триваючу війну, парад, на якому було розгорнуто 20-метровий національний стяг, концерт з українськими танцями та піснями. Фестиваль пройшов 16 жовтня в Сеулі.

29–30 жовтня у Будинку нацменшин у Празі (Чехія) відбулася нарада розширеної Управи Європейського конгресу українців, під час якої обговорили організаційну, економічну та гуманітарну діяльність об'єднання, включно з програмами для підтримки України. У заході взяли участь представники 15 країн: Бельгії, Естонії, Молдови, Німеччини, Польщі, Португалії, Румунії, Словаччини, Угорщини, Чехії, Великої Британії, Греції, Іспанії, Сербії та України (останні п'ять долучилися онлайн).

Союз українців Румунії ініціював низку культурних заходів. Зокрема Комітет Бухарестської філії СУР організував IV Міжнародний театральний фестиваль

«Дні українського театру», який тривав із 30 вересня по 2 жовтня. Також Комітет Бухарестської філії 15–16 жовтня провів VI Фестиваль української релігійної пісні та поезії «Покрий нас чесним Твоїм Покровом, Пречиста Богородице». Своєю чергою Сату-Марська філія СУР презентувала 16 жовтня у Теребешті Перший фестиваль «Міжетнічне співжиття в Сату-Маре – традиційне українське кулінарне мистецтво».

Парафія українського православного Собору Святого Андрія у Вашингтоні (Українська православна церква США) зібрала сто тисяч гривень для Національного музею Голодомору-геноциду. Кошти в якості благодійного внеску буде перераховано на рахунок музею.

Мистецькі заходи

За кордоном

Ініціатива «Українська весна», яка відбувається за підтримки Українського інституту, Посольства України у Франції, Благодійного фонду *Dofa Fund* та Агентства США з міжнародного розвитку (*USAID*), продовжує знайомити французьку публіку з українським контекстом. Цього місяця у рамках проєкту відбулася низка культурних подій. Це лекція Т. Лютого до 300-річчя від дня народження українського філософа Г. Сковороди (26 жовтня); лекція Д. Добріян «Олександр Мурашко: європейський вимір українського живопису» (12 жовтня); показ документального фільму О. Грозовської «Хранителі» за участі режисерки (13 жовтня); концерти гурту *GrozovSka Band* (14 жовтня) та джазового дуєту С. і Д. Радзецьких *RADZ* (22 жовтня) на фестивалі *Jazz à la Cité*; зустріч-розмова І. Славінської із Сандрін Трейнер «Медіа у воєнний час: досвід Радіо Культура України та *France Culture*» (26 жовтня); вечір-розмова з Г. Шерман про українсько-французькі культурні зв'язки та презентація видання «Антиквар» (11 жовтня). 27 жовтня також було проведено одразу дві фахові зустрічі для дієвців культури: круглий стіл для музейних працівників, організований у партнерстві з міністерствами культури України та Франції у Вищій школі музейної справи та історії мистецтв при Луврі (*École du Louvre*) та франко-українська партнерська зустріч для представників книжкової сфери в Національній бібліотеці Франції, у якій з українського боку взяли участь О. Одинока (Український інститут книги), Т. Терен (Український ПЕН), А. Мартинов (український застосунок для читання електронних книжок *Librarius*), І. Славінська (Радіо Культура).

У вересні – жовтні було представлено низку подій у рамках роботи Українського павільйону «Планета Україна» на XXIII Міланській трієнале архітектури, дизайну та мистецтва (Італія), що діє з 13 липня. 13 вересня проведено показ кінопрограми *Art and risk in between*, до якої увійшли документальні стрічки «Діксі Ленд» Р. Бондарчука, «Земля Івана» А. Лисецького та «Земля блакитна, ніби апельсин» І. Цілик. 27 вересня організовано вечір української літератури під кураторством Лідії Ліберман. А 22 жовтня відбувся відео-вокально-інструментальний перформанс «Колискова для Маріуполя» від лабораторії сучасної опери *Opera Aperta*. Музичною основою дійства стала п'єса для мікротональної бандури та цимбал «Маріуполь» Р. Григоріва та І. Разумейка. Співорганізаторами події стали

Міністерство культури та інформаційної політики України й Державне агентство України з питань мистецтва та художньої освіти.

14 жовтня українську культуру і мистецтво було представлено у рамках фестивалю «Ніч культури» в Копенгагені. Центральним заходом програми стала презентація інсталяції українських монументальних мозаїк «Discover Ukraine: Bits Destroyed» на стінах будівлі Данського музею війни у музичному супроводі дуету *Ptakh_Jung*. Аудіовізуальне шоу показало тисячолітню історію України крізь призму 58 монументальних мозаїк, створених українськими митцями у 1950–1980 роках. Ця аудіовізуальна робота створена у 2019 році та переосмислена з огляду на сьогоднішній день. У проєкті використали зображення мозаїк А. Горської, Г. Пришедька, Г. Зубченко, А. Рибачук, В. Мельниченка та багатьох інших українських митців, більше чверті цих творів з початку повномасштабного російського вторгнення в Україну пошкоджено або зруйновано. Інсталяцію створили Український інститут та команда студії *Rock'n'Light* у співпраці з фотографом Є. Нікіфоровим. У той же час на подвір'ї та в приміщенні Міністерства культури Данії відбувся захід «Свято українського мистецтва та культури». На заході лунала музика українських композиторів у виконанні піаністки Ю. Жукової, скрипальки Н. Пилипенко, оперного співака В. Сашука, проведено майстер-клас з петриківського розпису від художника А. Музиченка, показ короткометражної драми А. Яценко «Оператор Вікторія» тощо. Того ж вечора будівля Європейського дому в Копенгагені стала місцем творчої зустрічі кількох організацій, які продемонстрували данській публіці сучасне і класичне мистецтво України. У програмі: данська прем'єра української сучасної постапокаліптичної опери «Чорнобильдорф»; хоровий спів від ансамблю «Золота душа України»; жива музика від данського гурту *Mod Solen*; українські пісенні скарби у виконанні *Nielsen Saloner*; сучасний український танець; фотовиставка жіночих портретів від Стіне Хайлменн; дебати «Українські діалоги» та ін. Організатори вечора – Представництво Європейської комісії в Данії, Представництво Європейського парламенту в Данії й Асоціація «Допомога Україні» – намагалися через різнобарвне культурне різноманіття України представити її, як майбутнього члена європейської родини. Репрезентацію України на «Ночі культури» zorganizували Український дім у Данії, Український інститут, Посольство України в Данії, Міністерство культури Данії, Музей війни у Данії та *The Politiken Fund*.

Музика В Україні

8 жовтня у рамках XXVIII Міжнародного фестивалю сучасної музики «Контрасти» під орудою фінської диригентки українського походження Далі Стасевської відбувся концерт *Академічного симфонічного оркестру INSO-Львів* «Лиш боротись – значить жити!». Подія ознаменувала початок творчої співпраці колективу з Далею Стасевською. Варто зазначити, що приїзд мисткині мав також волонтерську місію: вона доставила позашляховик, укомплектований необхідними для фронту речами, які були придбані завдяки родині Стасевських та підтримці української діаспори Фінляндії.

2–21 жовтня у Кропивницькому пройшов ювілейний XX Фестиваль «Осінь з музикою Кароля Шимановського», співфінансований Міністерством культури та

національної спадщини Республіки Польща з Фонду сприяння розвитку культури. Гасло цьогорічного заходу – «Польсько-українська культурна солідарність під час війн». Центральним концертом фестивалю став виступ декана факультету інструментального виконавства Музичної академії у Лодзі, піаніста Войцеха Кубіци 15 жовтня в обласній філармонії.

До Дня захисників і захисниць 14 жовтня Київська опера спільно із джаз-квінтетом І. Закуса презентувала симфонічну поему «Незламні». До програми увійшли твори І. Закуса, оркестровані для симфонічного оркестру і джазового квінкету найкращими українськими оркеструвальниками, а також вірші українських поетів, написані в перший місяць повномасштабної війни росії проти України. Проект реалізовано разом із Ходжезьким будинком культури (Польща), Фондом «Приховані мрії», ГО «Фундація креативних ідей». «Незламні» – частина великого українсько-польського проекту «Ukraine Cho-jazz», ініційованого Марчіном Кітою, А. Литвинюк та І. Гнидиним для підтримки українських джазових музикантів.

1 жовтня в Національній філармонії України виступив італійський гітарист-віртуоз Сімоне Онніс. У програмі лунали твори К. Доменіконі, Ф. Таррега, М. Джуліані. Подію організовано до Міжнародного дня музики завдяки підтримці Посольства Італійської Республіки в Україні та Італійського інституту культури в Україні.

25 жовтня до Всесвітнього дня опери міжнародна платформа *Opera Vision* презентувала прем'єру опери «Золотий обруч» Б. Лятошинського за мотивами повісті І. Франка «Захар Беркут». У постановці проекту взяли участь оперні театри та навчальні заклади з семи міст світу, які записали окремі сцени твору: *Teatro dell'Opera di Roma* (Рим, Італія); *Teatr Wielki – Opera Narodowa* (Варшава, Польща); *Finnish National Opera* (Гельсінкі, Фінляндія); *Royal College of Music* (Лондон, Велика Британія); Львівська національна опера (Україна); *San Francisco Opera* (Сан-Франциско); *Shenandoah University* (Вінчестер, США). Окрім промоції української опери, проект також запустив кампанію зі збору коштів на реалізацію програми стажувань для українських фахівців опери в європейських театрах.

Міжнародний фестиваль класичної музики LvivMozArt, засновницею і керівницею якого є О. Линів, та Міжнародний фонд «Моцартеум» (Зальцбург, Австрія) представили прем'єру музично-документального фільму «Lviv – Salzburg: Mozart for Solidarity» («Львів – Зальцбург: Моцарт для солідарності»). Показ відбувся 1 жовтня на ютуб-каналі фестивалю *LvivMozArt*. Стрічка розповідає про коріння, творчість і діяльність Франца Ксавера Моцарта, який жив у Львові. У проекті взяли участь диригентка О. Линів, піаніст А. Барішевський, скрипаль А. Мурза, солісти О. Дядів, А. Бондаренко, А. Погребний та Ю. Ткаченко, які виконали раритетний репертуар, створений в основному у Львові. Це маловідомі твори Франца Ксавера Моцарта та його учениці – Юлії фон Кавалькабо, уродженки міста Лева. Зйомки проходили у Зальцбурзі, на оригінальних місцях роботи геніального Вольфганга Амадея Моцарта (батько Франца Ксавера Моцарта). Важливою частиною проекту стала благодійність: музиканти закликали фінансово підтримати реконструкцію Харківського університету мистецтв, який постраждав від вторгнення росії.

За кордоном

Київський симфонічний оркестр отримав Премію принца П'єра де Монако, одну з найпрестижніших музичних нагород Європи із понад 50-річною історією. У категорії «Музичний трамплін» журі одноголосно проголосувало за український колектив. 11 жовтня диригента оркестру Луїджі Гаджеро під час церемонії у залі *Opéra de Monte-Carlo* нагородила принцеса Монакська і Ганноверська Кароліна (Князівство Монако). Своєю чергою колектив *Ukrainian Freedom Orchestra* став номінантом у категорії «Подія року» на конкурсі *Coryphaeus Awards*, який проводить Національний інститут музики і танцю у Варшаві (Польща). А українську співачку *Jerry Heil* (псевдонім Я. Шемаєвої) номіновано на премію Європейського Союзу *Music Moves Europe Awards 2022*.

Під почесним патронатом президента Республіки Польща Анджея Дуди та його дружини Агати Корнгаузер-Дуди з 14 вересня по 15 жовтня в Переворську, Любневіце та Львові проходив Міжнародний фестиваль ім. В. Любомирського. Захід присвячено культурному меценату, який сприяв успіху А. Рубінштейна, К. Шимановського, М. Карловича, А. Шелуто, Л. Ружицького та Г. Фітельберга. Окрім культурної місії, фестиваль також має на меті актуалізацію питання меценатства в сучасному світі. У рамках заходу 16 вересня Академічний камерний оркестр «Віртуози Львова» під керівництвом Т. Вергуна виступив у Палаці Любомирських у Пшеворську. Програма мала назву «Концерт для вільної України». Також упродовж 13–15 жовтня у Львівській національній філармонії ім. М. Скорика було проведено чотири фестивальні події.

Композиторка К. Гривул і альтистка К. Супрун представили Україну на 55-у фестивалі *ORF musikprotokoll*, який 6–9 жовтня відбувся у Граці (Австрія). Цьогорічний захід пройшов під девізом «Whodentity» і був присвячений питанню ідентичності. У рамках події К. Гривул презентувала свою першу роботу від початку повномасштабної війни – «Земля». Тимчасом К. Супрун виступила із сольним альбомом «Constellation», який об'єднав твори сучасної української музики для альтя. Участь українських музиканток у фестивалі стала можливою завдяки партнерству Українського інституту з *ORF musikprotokoll*.

5 жовтня Київський симфонічний оркестр спільно з артистами Національної оперети України з успіхом виступили в Паризькій філармонії. Концерт відвідали міністр культури Франції Рима Абдул-Малак, амбасадор США у Франції Деніз Кемпбелл Бауер, інші високопосадовці. Захід став частиною потужної програми підтримки від Паризької філармонії для українських митців.

13 жовтня в залі камерної музики Берлінської філармонії відбувся благодійний концерт «Серце України» Національного президентського оркестру України разом із знаними оперними зірками – н. а. України Л. Монастирською, лауреатом Міжнародного конкурсу Пласідо Домінго «Operalia», з. а. України Д. Поповом, А. Бондаренком А. Гонюковим та скрипалем-віртуозом Д. Ткаченком. До та в перерві концерту у фое філармонії відбулася «Українська імпреза»: М. Сікора виконував українську фольклорну музику. Крім того, організовано персональну виставку картин українського художника О. Шупляка. Благодійною складовою заходу став збір коштів на підтримку ЗСУ, а також будинку для біженців в с. Білий камінь Львівської області. Авторка та організаторка проекту – голова неурядової ор-

ганізації у Німеччині «Україна Форум» Любов Покотило. Подія відбулась під патронатом Надзвичайного і Повноважного Посла України у ФРН А. Мельника й ознаменувала закінчення його дипмісії.

1 жовтня в Українському домі у Вашингтоні відбувся український благодійний перформанс з виконанням класичних оперних партій та композицій за участі оперної співачки А. Черкасової та піаніста Я. Гнезділова. Зібрані кошти спрямують на проєкт «Незламні» й на підтримку українського медбатальйону «Госпітальєри». Захід організовано *US Ukrainian Activists (USUA)* за підтримки Посольства України в США.

20 жовтня артисти Каунаського державного музичного театру і Національної оперети України дали спільний благодійний концерт «Разом за свободу» у Каунасі (Литва). А 15 жовтня в Паневежиському музичному театрі відбувся концерт на підтримку України «Музичні мости Литва – Україна», до якого долучилися актори та солісти Вінницького академічного музично-драматичного театру ім. М. Садовського (Паневежис і Вінниця є містами-побратимами).

Виступами гурту «The Hardkiss» в Анталії (27 жовтня) та у Стамбулі (29 жовтня) стартувала серія благодійних концертів у Туреччині – *Save Childhood*. Це ініціатива українського музичного фестивалю *Atlas Festival* і благодійного проєкту «Дитинство без війни», що з перших днів російського вторгнення займається евакуацією до Туреччини українських дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківської опіки та піклування, а також дітей, які знаходяться у складних життєвих обставинах. Увесь прибуток від концертів буде перераховано цьому проєкту. Загалом заплановано 9 концертів за участі українських артистів.

Гурт *Kalush Orchestra* здійснив благодійний концертний тур містами США та Канади, який тривав з 20 жовтня по 10 листопада. Музиканти виступили у Нью-Йорку, Сан-Франциско, Лос-Анджелесі, Сіетлі, Вашингтоні, Маямі, Торонто, Монреалі, Вінніпезі тощо.

Заступниця міністра культури та інформаційної політики України Г. Григоренко та представники Львівської національної опери й Одеського національного академічного театру опери та балету взяли участь у конференції «Інтеграція та інклюзія», яку в Будапешті 20–22 жовтня організувала Асоціація «Opera Europe» спільно із Угорською державною оперою. Серед ключових тем заходу – роль опери в освіті, популяризація оперного жанру, запровадження інклюзії в компаніях і взаємозв'язок між політикою та культурою. Також учасники з різних країн обговорили стратегії майбутньої співпраці в галузі оперного мистецтва.

Україна вперше була офіційно представлена на найбільшій конференції світової музичної сцени *Worldwide Music Expo (WOMEX)*, яка тривала з 19 до 22 жовтня у Лісабоні (Португалія). Український інститут у співпраці з *Music Expo Ukraine* організували українську програму, яка запропонувала: фотовиставку «Українські джазмени на війні» (створена у партнерстві з *Jazzography.in.ua*); концерт українсько-канадського гурту *Balaklava Blues*; кінопоказ трагікомічного мюзиклу І. Стеценко про учасниць українського гурту *Dakh Daughters* – «Рози. Фільм-кабаре». Крім того, делегати від України взяли участь у публічних дискусіях форуму. Серед них – М. Бондаренко (Український інститут), А. Дмуховська і

Д. Дадонова (*Music Export Ukraine*), музична менеджерка і продюсерка А. Показ, бандуристка Д. Лелеко та музикантка гурту *Krapka*; КОМА І. Лобанок.

7 жовтня лейбл класичної музики *Toccata Classics* (Велика Британія) презентував альбом із оркестровою музикою американського композитора Чарльза Роланда Беррі. До запису платівки долучився і Академічний симфонічний оркестр Львівської національної філармонії ім. М. Скорика під орудою головного диригента Теодора Кухара (США – Україна).

Театр В Україні

Митці з Канади долучилися до Днів «Золотого лева» (змінений формат Міжнародного театрального фестивалю «Золотий лев» через безпекову ситуацію), які 6–11 жовтня проходили у Львові під гаслом «Зігрій солдата взимку». Зокрема *TheaTurtle* і *Threshold Theatre* презентували моновиставу «Кafka та син» у постановці Марка Кассіді. Українсько-канадський гурт *Balaklava Blues* виступив у музичній частині форуму із сучасним фолк-нуар шоу. Також у рамках події відбулася зустріч із канадським актором Алоном Нашманом.

Учасниками Відкритого дистанційного міжнародного фестивалю для дітей «ІНТЕРЛЯЛЬКА – 2022», який 1–4 жовтня приймав Ужгород, стало сім закордонних театрів: Кошицький театр ляльок (Словаччина), Театр «МАСКА» (Польща), Творча компанія «Театр всюди» – проєкт Театру маріонеток (Грузія), Паневежиський театр ляльок на колесах (Литва), Театр «Ключ» (Ізраїль), Державний театр ляльок (Болгарія), Театр ляльок «Бульбашка» (Аргентина). При цьому вистава грузинського театру «Маленький принц» відзначена у номінації «Найкраща сценографія», а польський актор Мацей Овчарек за гру у виставі «Кайтусь-чарівник» отримав диплом номінації «Найкраще виконання чоловічої ролі». Відзнаками журі нагороджені постановки театрів з Аргентини, Словаччини, Литви й Ізраїлю.

У Київському академічному театрі на Печерську 21 і 22 жовтня відбулася прем'єра вистави-антології «Я, війна і пластикова граната» за п'єсою Н. Захоженко у постановці І. Рубашкіна. Проєкт реалізовано за підтримки Гете-Інституту в Україні (Німеччина).

Андра Каваліаускайте (Литва) виступила режисером, автором і сценографом вистави «Дякую», прем'єрні покази якої відбулися 4 вересня і 8 жовтня у Київському академічному театрі «Золоті ворота».

8 і 9 жовтня в Центрі Леся Курбаса у Києві відбулися сценічні читання нових п'єс воєнного часу англійською та українською мовами – «Україна. Війна. Тексти 3.0. Перші кроки». Для третього етапу проєкту режисери відібрали 8 українських п'єс, які ще жодного разу не читалися. Над їхніми постановками працювали режисери з Великої Британії, Індії, Австралії та України. Формат «Україна. Війна. Тексти» засновано у травні 2022 року Національною спілкою театральних діячів України та *ProEnglish Theatre* у партнерстві з *Worldwide Ukrainian Play Readings* (США) та *World of English Speaking Theatres* (штаб-квартира у Києві). Загалом з травня по жовтень було представлено вже близько 20 сучасних українсь-

ких п'єс. Завдяки англійським перекладам роботи доступні широкій міжнародній аудиторії.

За кордоном

Генеральний директор-художній керівник Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Куліша, н. а. України О. Книга отримав театральну премію імені Тунджера Джюдженоглу – знаного турецького драматурга. Її вручили очільник Малтепе Алі Кіліч та родина митця. Нагородження відбулося 7 жовтня в Малтепе (Стамбул, Туреччина) на офіційній церемонії відкриття IV Міжнародного театрального фестивалю, який проходить під егідою Євразійської театральної асоціації.

Харківський державний академічний український драматичний театр ім. Т. Шевченка («Березіль») здобув Гран-прі III Міжнародного Багдадського фестивалю (20–28 жовтня, Ірак) за виставу «Калігула» за п'єсою А. Камю у постановці О. Ковшуна. Крім того, актор М. Стерлик переміг у номінації «Найкраща чоловіча роль».

5–8 жовтня у Кельні (Німеччина) під темою «Митці під час війни» відбувся фестиваль сценічного мистецтва *URBĀNG!*, у фокусі якого – українські митці на війні та в екзилі. З огляду на це, до розробки фестивальної програми запросили українців, які були змушені залишити рідну країну. Партнером фестивалю виступив Український інститут, завдяки чому представили чотири проекти: документальний перформанс «Крим, 5 ранку», міжнародний музично-театральний проєкт «Наш спів для Бабиного Яру» від *Dash Arts*, постдокументальний проєкт «Хроніки війни, любові та ненависті» від групи «МІ: медіа театр», виставу Львівського академічного драматичного театру імені Лесі Українки «*Imperium delenda est*» («Імперія повинна впасти»). На теренах фестивалю також відбулися: розмова із українським поетом і письменником С. Жаданом та німецьким письменником і сходознавцем Навідом Кермані; концерт гурту «Лінія Маннергейма», виставо-лекція з херсонським соціологом та театральним діячем М. Гоманюком, вистава «Чорний пес» «Театру від 16 років» тощо.

Фестиваль *Theaterfestival – Willkommen Anderswo 5. HeimaTraum*, який пройшов у Бауцені (Німеччина), присвятив день Україні. 20 жовтня на його теренах відбулася лекція та дискусія з Біргіт Ленгерс «Український театр в Німеччині», до якої долучився режисер С. Жирков, та сценічне читання п'єси Павла Ар'є «Щоденник виживання цивільного» («*Tagebuch des Überlebens*») за участі актора театру *Deutsches Theater Berlin* Бернда Мосса.

23–25 жовтня Львівський академічний театр імені Лесі Українки взяв участь у фестивалі *Sens Interdits*, під час якого презентував свою постановку «*Imperium delenda est*» у трьох національних театрах Франції: Національному народному театрі у місті Віллербан, Національному театрі комедії у місті Сент-Етьєн та Національному театрі комедії міста Валанс. Покази відбулися в рамках спеціальної новоствореної програми *Contre-Sens* («Хибне тлумачення»), яка стала оперативною реакцією фестивалю на повномасштабне вторгнення росії в Україну.

1 жовтня Дніпровський академічний театр драми і комедії представив на Міжнародному фестивалі театру для молоді аудиторії «Конфлікт і конфронта-

ція» у Яссах (Румунія) вуличну містерію «Майдан Інферно» за п'єсою Неди Нежданої у постановці французького митця українського походження Клемана Перетятка. На показі були присутні драматургиня та режисер. Це перший закордонний виступ театру ДРАМІКОМ. Ініціатором запрошення стала Олтіта Синтек, художня керівниця *Teatru Luceafarul* у Яссах і кураторка фестивалю. Вона також запропонувала взяти участь Неди Нежданої у мистецтвознавчому збірнику «Знак часу. Театр і конфлікт» у форматі інтерв'ю на тему загальних тенденцій сучасного українського театру і драматургії в часи війни.

28–30 вересня у рамках української програми фестивалю-зустрічі «Ідентичності» у Національному театрі в Клуж-Напока (Румунія) проведено сценічні читання українських п'єс. Глядацькій увазі запропонували «Майдан Інферно» Неди Нежданої у постановці Тудора Лукано, «Синдром уцілілого» А. Бондаренка і «Театр у час війни» Н. Ворожбит, Н. Блок і Т. Киценко. Також відбулася дискусія з українськими авторами п'єс, перекладачами, режисерами, критиками та аудиторією.

31 жовтня в Театральному інституті Збігнєва Рашевського у Варшаві відбулися перформативні читання творів сучасної польської драматургії в українських перекладах, здійснених за підтримки Інституту Адама Міцкевича в рамках програми «Польські п'єси» (Польща). У сценічній композиції використано неопубліковані твори «Справа Горгонової» Йоланти Янічак у перекладі Х. Чушак, «Учитель» Агнешки Гаркоту в перекладі О. Камишникової, «Попелюшка» Малгожати Сікорської-Міщук у перекладі Л. Ільницької. Сценарій читань підготувала драматургиня О. Лягушонкова, режисерка – Р. Саркісян, акторки – О. Черкашина, В. Космідіс, О. Малацьковська та Л. Кривець.

13 жовтня в Театрі Стефана Яроша у межах міжнародного фестивалю «Via Carpatia» в Ольштині (Польща) відбулася сценічна презентація п'єси Олександра Вітра «*Szczęście na muszce*» (оригінальна назва «Під прицілом у тиші») у перекладі Агнешки Матусяк та режисурі Євгенії Богданової. Після показу театр організував дискусійну зустріч «Війна 24 лютого 2022», присвячену повномасштабному вторгненню РФ в Україну та ролі сучасної драматургії і загалом театру в час війни. У дискусії активну участь взяли драматург, режисер та актор Олександр Вітер, драматург і культуролог Неда Неждана, драмознавець О. Бондарева, також онлайн долучилися театрознавці М. Гарбузюк та І. Чужинова. Організатором і модератором зустрічі виступила професор Агнешка Матусяк. Подія відбулася завдяки співпраці київського Центру Курбаса з Вроцлавським університетом.

7 жовтня Академічний театр драми і комедії на лівому березі Дніпра презентував виставу «Клас» на фестивалі *Festiwal «Kierunek Wschód VI»* у Білостоці (Польща).

9 жовтня у лондонському театрі «Омнібус» (Велика Британія) з великим успіхом пройшла прем'єра вистави «Кассандра» Лесі Українки у постановці Гелен Істмен. Переклад для вистави здійснила Ніна Мюррей. Подія відбулася за ініціативи Українського інституту в Лондоні та ансамблю «Живий канон».

29 та 30 жовтня у Каунаському державному музичному театрі (Литва) відбулися прем'єрні покази балету «Аладдін» на музику О. Родіна, який поставила творча команда Київської опери. Диригентська постановка С. Голубничого, хореографія і лібрето С. Кона, костюми Д. Куряти, сценографія Н. Клісенко. Диригент

том-постановником в Каунасі стала О. Мадараш. Це вперше в європейському репертуарному театрі поставили балет з України. У травні 2022 року між Київською оперою і Каунаським державним музичним театром було підписано контракт на безстроковий показ «Аладдіна» та на постановку цього балету українською командою.

А 7 жовтня в Алітуському міському театрі (Литва) представлено прем'єру демократичної комедії без ліберального фіналу – виставу «Revizorius» за твором М. Гоголя, яку поставив С. Жирков.

Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. Лисенка / Схід Опера втілює низку заходів у межах свого гуманітарного гастрольного туру «Європейський шлях». 30 та 31 жовтня під час фестивалю *Ost-West Musikfest 2022* великий симфонічний оркестр театру дав два благодійні концерти разом зі знаним австрійським скрипалем Гернотом Віннігофером і провідною солісткою Віденської державної опери, українським сопрано О. Безсмертною. Перший відбувся у залі Й. Гайдна Палацу Естергазі в місті Ейзенштадт, а другий – в Культурному центрі «Ваграм» міста Санкт-Пьольтен (Австрія). Кошти спрямують на підтримку дітей та молоді, які особливо постраждали від війни. Оскільки основна частина колективу перебуває в Габчиково (Словаччина), тут було організовано чимало подій. 1 жовтня Схід Опера присвятила особливий концерт Міжнародному дню музики – постановку «Stabat mater» Ф. Шуберта, яка стала першою великою прем'єрою театру від початку російського вторгнення. 16, 23 і 28 жовтня музиканти та солісти театру провели концерти для поціновувачів хорової, камерної інструментальної та вокальної музики українських та європейських композиторів. До Дня захисників і захисниць України 14 жовтня в Центрі для біженців в м. Габчиково, де зараз перебуває майже 1000 вимушених переселенців з нашої країни, відбувся творчо-психологічний вечір, організований Схід Оперою спільно з вокально-психологічною студією «Спів для душі», психологами та спеціалістами громадської організації *Liga za duševné zdravie*. А 22 жовтня харків'яни підтримали співвітчизників вечором танцю.

Актори театру *Mime «IF»* з Івано-Франківська представили Україну на чемпіонаті світу серед живих скульптур «World living statues festival» і взяли участь у міжнародному параді чемпіонів пантоміми, який відбувся 9 жовтня в Арнемі (Нідерланди).

30 жовтня в Анталії виступив Перший театр Львова з програмою «Українська автентика для дітей». На сцені *Центру культури та мистецтв ASSİM* були відтворені стародавні танці та ігри. Захід організували українські громади Анталії та Аланії під егідою Консульства України в Анталії (Туреччина).

9–19 жовтня відбулася IV Тбіліська бієнале сценічного дизайну 2022, партнером якої виступила львівська ГО «Галерея сценографії». На заході діяв Український павільйон, організований під кураторством Б. Поліщука. На майданчику представлено театральні костюми Л. Душини (Харків), Т. Чухрій (Миколаїв), Л. Нагорної, Ю. Зауличної, М. Погребняк і О. Новікової (Київ), створені під час Резиденції українських сценографок у Грузії (її ініціювала директорка бієнале Ніно Гунія), а також фото сценографії п'яти постановок: опери «Лис Микита» Г. Іпатьєвої, музичного перформансу «Чорнобильдорф» К. Маркуш, опери «Ви-

шиваний. Король України» О. Головач, екоперформансу «Русалка XXI» М. Крутоголової та перформансу «Вертеп. Необарокова містерія» О. Поліщук. Окрім самих виставок, у рамках бієнале, за підтримки міжнародної організації *OISTAT*, відбувся вже традиційний міжнародний симпозиум. У його програмі також були спікери з України.

Міжнародний онлайн-театр *Dramox* спільно із компанією *České dráhy* (Чехія) запустили трансляцію вистав Львівської національної опери. Тепер під час подорожі потягами чеської залізниці пасажери мають можливість безкоштовно переглядати постановки театру.

Кіно

В Україні

За підтримки Федерального міністерства закордонних справ Німеччини 1–6 жовтня в змішаному форматі вшосте відбувся міжнародний фестиваль документального та художнього кіно *Kharkiv MeetDocs Eastern Ukrainian Film Festival 2022*, який цьогогоріч перенесли з Харкова до Києва з міркувань безпеки. Закордонними партнерами форуму також виступили онлайн-платформа *Pitch the Doc* (Польща), яка об'єднала проєкти конкурсу пітчінгів, фестиваль *Human Rights Film Festival Berlin* (Німеччина) та міжнародна платформа *Baltic to Black Sea Documentary Network (B2B DOC)*, штаб-квартира у Стокгольмі, Швеція). Фільмом-відкриттям фестивалю стала документальна анімація Йонаса Поєра Расмуссена «Втеча» (Данія/Франція/Швеція/Норвегія). До програми увійшли національний та міжнародний конкурс ігрового і документального повнометражного і короткометражного кіно, спеціальні покази, а також індустриальна секція, яка складалася з пітчінгу, воркшопів, майстер-класів і творчих зустрічей із професіоналами індустрії. До складу журі Національного конкурсу увійшов данський кінорежисер Симон Леренг Вільмонт, два останніх фільми якого – «Віддалений гавкіт собак» і «Будинок зі скалок» – присвячені Україні. До речі, стрічка «Будинок зі скалок» демонструвалася у позаконкурсній програмі фестивалю. Також поза конкурсом показали драму Теони Стругар-Митевської «Найщасливіша людина у світі» (Північна Македонія/Бельгія/Словенія/Данія/Хорватія/Боснія і Герцеговина). Тим часом експерти Фелікс Кргісхайм та Нільс Бьокамп (Німеччина) провели серію воркшопів із пітчінгу.

6–16 жовтня у столиці в змішаному форматі проходили XVII Дні польського кіно, організовані Польським Інститутом у Києві. Цьогогоріч у зв'язку з російсько-українською війною проведено спеціальну едицію фестивалю – *#SolidarityWithUkraine*. Подію відкрив проєкт короткометражних документальних фільмів про культурні втрати під час війни від об'єднання незалежних кінематографістів «Вавилон'13». Добірку створено спеціально на замовлення Польського Інституту у Києві. Традиційно у програмі було представлено найцікавіший доробок польського кінематографа останніх років.

З 22 вересня по 2 жовтня в українських кінотеатрах проходив Манхеттенський фестиваль короткометражних фільмів (США), який охопив понад 500 майданчиків у різних куточках світу. Українські глядачі ушістнадцяте приєдналися до світової кіноспільноти та взяли участь у визначенні фільмів-переможців.

Стримінговий сервіс *Netflix* (США) уклав угоду з *FILM.UA Distribution* на об'ємний пакет українських фільмів. У жовтні українським підписникам *Netflix* стали доступні сім картин: «Мої думки тихі» А. Лукіча; «Захар Беркут» А. Сеїтаблаєва та Дж. Вінна; «Зірки за обміном» О. Даруги; «Віддана» Х. Сиволап; «Фокстер і Макс» А. Матешка; «Сторожова Застава» Ю. Ковальова; «Поводир» О. Саніна. А в грудні на платформі з'явився «Снайпер. Білий ворон» М. Бушана.

За кордоном

Українські стрічки було успішно представлено на міжнародних кіномайдачках. Драма Марини Ер Горбач «Клондайк» (Україна/Туреччина) отримала нагороди двох фестивалів: «Приз за досконалість» від *Tallgrass Film Association* на *20th Annual Tallgrass Film Festival* (28 вересня – 2 жовтня, США) та відзнаку журі 49-го Міжнародного кінофестивалю у місті Гент (11–22 жовтня, Бельгія). Документальний фільм О. Журби «Назовні» здобув головну нагороду Берлінського кінофестивалю про права людини (*Human Rights Film Festival Berlin*) – Премію Віллі Брандта в галузі документального кіно за свободу та права людини. Відзнака присуджується Фондом федерального канцлера Віллі Брандта у співпраці з Берлінським кінофестивалем про права людини (нагородження відбулося 21 жовтня, Німеччина). На фестивалі незалежного кіно *Cannes 7th Art Awards* (13–16 жовтня, Франція) відзначено три українські фільми: «Я був народжений не для війни» В. Робського – Гран-прі серед документальних фільмів; «Мати Апостолів» З. Буадзе – нагородою «Найкраща акторка» у міжнародному конкурсі (Н. Половинка); «Битва за Україну» А. Зайця – призом глядацьких симпатій. Документальний фільм Євгена Афінеєвського «Свобода у вогні: Боротьба України за свободу» (США/Велика Британія/Україна) отримав одразу дві нагороди у США: спеціальну відзнаку «Сила кіно» кінофестивалю *45-th Mill Valley Film Festival* (6–16 жовтня) і Премію Фонду родини Бріццолара, якою відзначають кінороботи з теми конфліктів та їхнього вирішення, на *30-th Hamptons International Film Festival* (7–16 жовтня). Історична драма Еді Волтера «ШТТЛ» (Україна/Франція) завоювала приз глядацьких симпатій Римського міжнародного кінофестивалю (*Festa del Cinema di Roma*, 13–23 жовтня, Італія). Стрічку було представлено в конкурсній секції «Прогресивне кіно – бачення світу завтрашнього дня». До програми Лондонського кінофестивалю (*BFI London Film Festival*, 5–16 жовтня, Велика Британія) потрапили чотири українські і копродукційні фільми: «Клондайк» (Україна/Туреччина) Марини Ер Горбач, «Бачення метелика» М. Наконечного, «Рубіж» Т. Бінюкова і «ШТТЛ» (Україна/Франція) Еді Волтера (світові прем'єри двох останніх картин відбулися у Лондоні). Повнометражний фільм Є. Джишиашвілі «Плай» відзначено особливою згадкою журі нагороди *Silver Eye Award*, яка присуджується Інститутом документального кіно стрічкам із Центральної та Східної Європи. Церемонія нагородження відбулася 29 жовтня під час 26-го Міжнародного фестивалю документального кіно «Іглава» (Чехія). Того ж дня у межах індустрійної програми чеського кінофоруму за участі команди *Міжнародного фестивалю документального кіно про права людини Docudays UA* організували панельну дискусію «Документуючи війну». Учасники сесії обговорили роль кінематографістів у документуванні війни, а також обмеження та кордони, які вони не повинні

порушувати, знімаючи таке кіно. К. Тинькевич із дебютною соціальною драмою «Як там Катя?» змагалася у конкурсі «Нові режисери» 46-го Міжнародного фестивалю у Сан-Паулу (46 *São Paulo International Film Festival*, 20 жовтня – 2 листопада, Бразилія). Тим часом дебютну стрічку О. Святського «Маляр» було представлено в програмі короткого метру «Sci-Fi&Wonders» міжнародного фестивалю *Sognielettrici – Festival dell'immaginario fantastico e della fantascienza* у Мілані (10–15 жовтня, Італія).

Україна посіла вагоме місце на 38-у Варшавському кінофестивалі (14–23 жовтня, Польща), а тема російсько-української війни стала наскрізною на всіх заходах події. Українські фільми взяли участь у конкурсних програмах форуму: «Rock. Paper. Grenade» («Я і Фелікс») І. Цілик і «Тато» («Заморожене добро», Україна/Польща) Анни Маліжевської – у міжнародній конкурсній програмі; «Бачення метелика» М. Наконечного – у конкурсній програмі *1-2 Competition*; «День українського добровольця» В. Тихого (Україна/Польща) і «Гартовані гнівом» (Україна/США/Норвегія) Л. Калинської і Р. Батицького – в конкурсі документальних фільмів; «The Sandmen» Р. Прокопчука – у конкурсі короткометражних фільмів. Також цього року Варшавський кінофестиваль прихистив Національний конкурс 13-го Одеського міжнародного кінофестивалю, який став окремою секцією форуму й отримав назву «Одеса – Варшава: український конкурс». До його програми увійшло 11 повнометражних і 7 короткометражних фільмів (окремі роботи було представлено одночасно в програмах обох фестивалів). Національний конкурс оцінювало польсько-українське журі: продюсер і режисер Даріуш Яблонський, сценаристка і продюсерка Ілона Лепковська та продюсерка І. Дядюра. Найкращим українським повнометражним фільмом став дебют М. Наконечного «Бачення метелика» (Україна/Чехія/Хорватія/Швеція). Своєю чергою стрічка «Тато» Анни Малішевської (Україна/Польща) здобула нагороду екуменічного журі Варшавського кінофестивалю. Спеціальні згадки журі Варшавського фестивалю отримали документальна стрічка В. Тихого «День українського добровольця» (Україна/Польща) та короткометражка А. Панасенко «Театральна». Найкращим повнометражним фільмом, на думку відвідувачів Варшавського кінофестивалю (нарівні з чотирма іншими), названо «Памфір» (Україна/Польща/Франція) Д. Сухолиткого-Собчука. 20 та 21 жовтня під час форуму відбулися «Українські дні», покликані продемонструвати солідарність Варшавського кінофестивалю та польської кіноіндустрії з Україною і підтримати українських митців. У рамках ініціативи проведено панельну дискусію «Співпраця України та Польщі» за участі директора Варшавського кінофестивалю Стефана Лаудіна, директора Польської кіноакадемії та віцепрезидента Європейського клубу продюсерів Даріуша Яблонського, голови виробничого відділу Польського інституту кіномистецтва Камілі Моргіш, голови Держкіно України М. Кудерчук і радника-посланника Посольства України в Польщі О. Куця. Також у межах «Українських днів» було представлено українські та польські кінопроекти, які перебувають на стадії розробки та різних стадіях виробництва.

21–29 жовтня під гаслом «Між війною та надією» відбувся *Ukraina! 7. Festiwal Filmowy* – єдиний у Польщі повномасштабний фестиваль українського кіно та культури. Український інститут третій рік поспіль виступив повноцінним

партнером заходу. Головною локацією заходу став кінотеатр «Кінотека» у Варшаві. У жовтні – листопаді репліки фестивалю під назвою *Przegląd Filmowy UKRAINA!* охопили також Вроцлав, Живець, Познань, Гожув-Великопольський, Білосток, Гливиці, Гданськ, Плоцьк і Торунь. А з 1 по 14 листопада тривали онлайн-покази на платформі *VOD.Warszawa*. Загалом до фестивальної програми увійшли 54 українські та копродукційні художні, документальні, короткометражні й анімаційні стрічки останніх років, а також найновіші фільми, відзначені на міжнародних фестивалях. Показ фільмів проходив у декількох секціях: «Жіночі історії», «Обличчя України», «Мистецтво свободи», «Маріуполь» (кошти від продажу квитків на фільми цієї секції перерахують фонду відбудови міста). Цьогоріч фестиваль удруге провів короткометражний конкурс українських фільмів, який представив молодих незалежних кінематографістів, пов'язаних із польським та українським кінематографом. Професійне журі у складі Еви Коханської, Артура Заборського та О. Черкашиної присудило головний приз стрічці «Номо Deus» Ю. Дегліної. Громадське журі у складі Юстини Чаберської, Марлени Охоньської, Лукаша Скорка та Міхала Мельника нагородило «Марію» В. Одуденка. Лауреатами нагороди глядацьких симпатій стала документальна картина «Моя Озерна» К. Бендковської та художній фільм «Будинок «Слово». Нескінчений роман» Т. Томенка. Спеціальну відзнаку Об'єднання українців у Польщі отримав фільм «Вільна людина. Проца» С. Дмитренка.

65-й Лейпцизький міжнародний фестиваль документального та анімаційного кіно *DOK Leipzig* (17–23 жовтня, Німеччина) надав свій майданчик для презентації Національного конкурсу *19-go Міжнародного фестивалю документального кіно про права людини Docudays UA* та шоукейсу українських проєктів у секціях форуму та на індустриальній платформі. Завдяки підтримці Федерального Уповноваженого з питань культури та медіа Німеччини було реалізовано спеціальну програму «Spotlight on: Docudays UA 2022». До неї увійшли чотири стрічки з цьогорічного Національного конкурсу *DOCU/UKRAÏNA*: «Плай» Є. Джишиашвілі, «Між небом та горами» Д. Грешка, «Привоз» Є. Нейман та «Нескінченність за Флоріаном» О. Радинського, а також фільм-відкриття українського фестивалю – «Терикони» Т. Томенка. Тим часом повнометражну стрічку «Крихка пам'ять» І. Іванька показали у започаткованій цьогоріч секції «Панорама», присвяченій фільмам Центральної та Східної Європи, що тісно пов'язані з історією *DOK Leipzig*. За глядацьку нагороду кінофестивалю змагався фільм «Три жінки» М. Мельника. Проєкт «Коли зима 2022 закінчиться?» Г. Трофімової взяв участь у міжнародному конкурсі короткого метру. Чотири проєкти були представлені в різних напрямках індустриальної платформи *DOK Leipzig*: «Трішки чужа» С. Ліщинської (*DOK Co-Pro Market*), «Мир для Ніни» Ж. Максименко-Довгич (*DOK Preview Training*), «Побатькові» М. Пономарьова (*DOK Short n'Sweet*) та «Свіжі спогади» О. Моравця і В. Колбаси (*DOK Exchange*). А завдяки підтримці Українського інституту, Гете-Інституту та Гете-Інституту в екзилі до індустриальної секції форуму змогла долучитися делегація українських продюсерів: І. Хіцінська (*Quatros Group*), Г. Лук'янець (*Gogol Film*), А. Котляр («Вавилон'13»), А. Капустіна (*Albatros Comunicos*) та К. Костина (*Tabor Production*). Також Український інститут спільно з *Docudays UA* провели нетворкінгову подію *Get Together*. Варто зазначити, що під час цере-

монії відкриття *DOK Leipzig* нагородили український проєкт «Трішки чужа» – режисерка С. Ліщинська отримала *Saxon Award* за найкращий документальний проєкт жінки-режисера.

Своєю чергою 30-й Гамбурзький кінофестиваль (*Filmfest Hamburg*, 29 вересня – 8 жовтня, Німеччина) представив Національний конкурс Київського міжнародного кінофестивалю «Молодість». Переможців визначило журі у складі продюсера Фарзада Пака (Іран), акторки Фрітці Габерляндт (Німеччина) та режисерки і сценаристки Є. Нейман (Україна). У конкурсі змагалися 12 короткометражних фільмів і 7 повнометражних. При цьому фільм «Памфір» Д. Сухолиткого-Собчука, окрім участі у конкурсі «Молодості», також було представлено у міжнародній програмі Гамбурзького кінофестивалю, а фільм «Стоп-земля» К. Горностай – у дитячо-юнацькому фестивалі *MICHEL*, що проходить у рамках кінофоруму. Під час позаконкурсних показів німецькі глядачі могли переглянути документальний фільм Є. Нейман «Привоз» та добірку стрічок-переможців і лауреатів «Молодості» воєнної тематики.

З 26 по 30 жовтня у кінотеатрах Берліна втретє відбувся фестиваль українського кіно *Ukrainian Film Festival Berlin* під символічним гаслом «Долаючи темряву». Подію відкрив аудіовізуальний перформанс, створений на основі українських німих фільмів 1920-х років у творчій співпраці із Довженко-Центром. У програмі фестивалю – чотири повнометражні ігрові та чотири документальні стрічки, а також дві секції із короткометражними фільмами. Серед тем – російсько-українська війна, національні традиції та історія, деколонізація, радянська спадщина та пропаганда. Традиційною складовою фестивалю стала майстерня молодих кінокритиків *YoungCritics Workshop*, яку було організовано 20–23 жовтня. Крім того, команда *Ukrainian Film Festival Berlin* разом із Українським інститутом, Гете-Інститутом та Гете-Інститутом в екзилі представила 28 і 29 жовтня дві панельні дискусії за участі українських кінодіячів: «Деколоніальний погляд на українське кіно» і «Виклики українських кінематографістів». Спонсорами фестивалю виступили Медійна рада Берлін-Бранденбург і Міністерство закордонних справ Німеччини.

Під знаком підтримки України у Люксембурзі відбувся *15-й Кінофестиваль Центральної та Східної Європи – CinEast* (Велике Герцогство Люксембург). До учасників події через відеозв'язок звернувся міністр культури та інформаційної політики України О. Ткаченко. Фестиваль підготував спеціальну Українську програму, до якої увійшли: кінопокази актуальних художніх і документальних фільмів, зокрема про триваючу війну, що були підкріплені дискусіями з українськими кінематографістами; фотовиставки А. Смутко, О. Сухорукової та Брендона Гоффмана; концерти фолькрок гурту *JORYJ KŁOC* і електроакустичного ансамблю *DZ'OB*; благодійний проєкт *CinEast4Ukraine*, кошти якого спрямують на придбання карети швидкої допомоги для постраждалих від війни в Україні. Українські стрічки також взяли участь у конкурсних програмах *CinEast*. Зокрема дебютний фільм К. Тинькевич «Як там Катя?» отримав Приз кінокритиків, а кінокартина Петера Керекеша «107 Mothers» («Цензорка», Чехія/Словаччина/Україна) – спеціальний приз журі.

Цього року на Ризькому міжнародному кінофестивалі/*RIGA IFF* (13–23 жовтня, Латвія) українському кіномистецтву було присвячено окрему рубрику-програму – *Focus On Ukraine*, яка пройшла під гаслом «Мова, настрої, колір». Це проєкт Гете-Інституту, профінансований Міністерством закордонних справ Німеччини як один з елементів пом'якшення наслідків агресивної війни росії проти України. У програмі відбулися покази чотирьох українських фільмів: «Нескінченність за Флоріаном» О. Радинського, «Бачення метелика» М. Наконечного, «Носоріг» О. Сенцова та «Памфір» Д. Сухолиткого-Собчука; проведено дві дискусійні панелі – «Як деколонізувати ЗМІ: критична культурна журналістика у Східній Європі» та «Вестернізація і східноєвропейське кіно», а також лекцію професорки Школи кінематографічних мистецтв Університету Південної Каліфорнії Аніко Імре «Сфера послуг на частковій периферії: союз національного брендингу і медіаімперіалізму?». Крім того, короткометражні фільми українських режисерів потрапили до конкурсу індустріальної програми *SHORT RIGA Test Screenings*. При цьому робота «Сонце світить, та не гріє» О. Косяка стала переможцем конкурсу та отримала 3000 євро на послуги постпродакшену.

У жовтні події Всесвітнього благодійного кіномарафону на підтримку України/*CinematAid Ukraine Charity Film Marathon* об'єднали 4 країни, запропонувавши глядачам українську кінокласику та актуальні стрічки. 12 жовтня покази відбулися у Венло (Нідерланди); 18 жовтня – у Франкфурті, 24 і 25 жовтня – у Вісбадені (Німеччина); 23 жовтня – у Торонто (Канада); 30 жовтня – у Мельбурні (Австралія). Фестиваль у березні цього року ініціювало Державне агентство України з питань кіно спільно з Українською кіноакадемією, Асоціацією «Дивись українське», ГО «УкрКіноФест», Українською кіноасоціацією, КП «Київкінофільм» та низкою інших організацій.

З 1 по 29 жовтня у Гельсінкі тривали VI Українські кінодні, організовані Товариством українців у Фінляндії у співпраці з Національним аудіовізуальним інститутом (*KAVI*) і Довженко-Центром та за партнерства *Центру промоції мистецтв TAIKE* і Посольства України у Фінляндській Республіці. Цьогорічна програма мала назву «Українські кінодні: сто років кіно» і була присвячена 100-річчю заснування Всеукраїнського фотокіноуправління. Показали знакові українські стрічки, серед яких – «Земля» О. Довженка, «Ентузіазм» Дзиги Вертова, «Прометей» І. Кавалерідзе, «Криниця для спраглих» Ю. Ілленка, «Кисневий голод» О. Дончика, «Астенічний синдром» К. Муратової тощо.

21 жовтня у Парижі відбулася світова аван-прем'єра стрічки Д. Сухолиткого-Собчука «Памфір» (Україна/Франція/Польща/Чилі/Німеччина/Люксембург). На подію завітали Надзвичайний і Повноважний Посол України у Франції В. Омельченко та посли й представники Греції, Литви та Польщі при ЮНЕСКО. Захід підсумував серію показів, які проходили в жовтні у найбільших містах Франції за участі режисера. А 2 листопада французький дистрибутор фільму – компанія *Condor Distribution* – запустив стрічку в прокат у майже сотні кінотеатрів країни.

У Великій Британії пройшли покази документального фільму-розслідування К. Грицюка «Євродонбас», який розвінчує радянські міфи про Донбас і розкриває європейське промислове минуле регіону. 21 жовтня в університеті *Ebbw Vale*

Institute, що у Вельсі, відбулася британська прем'єра стрічки. Варто зазначити, що з Вельсу походив засновник Донецька – Джон Г'юз. А 25 жовтня фільм демонструвався в університеті Сент-Ендрюса у Шотландії. До заходів онлайн долучився режисер картини.

Український дім у Варшаві (Польща) організував 14 жовтня, до Дня захисників та захисниць України, показ воєнної драми Т. Ященка «Черкаси».

27 жовтня в широкий прокат у Чехії вийшла драма О. Тараненка «Já, Hrobař» («Я працюю на цвинтарі», Україна/Польща).

Візуальні мистецтва

В Україні

20 жовтня – 13 листопада київська галерея «Dumchuk Gallery» за підтримки Українського мистецького фонду екстреної допомоги (*UEAF*) у рамках програми «Cultural Emergency Response» Фонду культури та розвитку Принца Клауса (Нідерланди) представила проєкт «МУРН», присвячений школі концептуальної та арт-фотографії, заснованої С. Мельниченком у Миколаєві в 2018 році. Куратори – С. Мельниченко і М. Ковальчук.

За підтримки Італійського інституту культури та Посольства Італії в Україні 6–10 жовтня у Дзеркальній залі Львівської національної опери діяла виставка «Італійська творча ДНК» архітектора та скульптора Паоло Койя. Митець з 2016 року живе в Україні та бере активну участь у розвитку культурної сфери, ініціюючи українсько-італійські освітні та мистецькі заходи. Експозиція стала результатом його рефлексій та активної волонтерської діяльності останніх 7 місяців. Представлено скульптуру у вигляді ДНК зі сталі, яка символізує вируючу творчу душу, та 8 скульптур, створених з використанням уламків від снарядів.

14 жовтня у Рівному відкрився XVII Міжнародний салон художньої фотографії «Фотовернісаж на Покрову–2022», на якому було представлено роботи 50 авторів із 11 країн: Іспанії, Італії, Латвії, Литви, Німеччини, Польщі, Словаччини, Франції, США, Чехії та України. Тема цьогорічного заходу – «Війна в Україні. Світ проти війни в Україні». Його особливістю стало те, що всі представлені світлини зроблено після 24 лютого. Основна тематика закордонних авторів – протестні акції на підтримку України в боротьбі з російським агресором. Роботи експонувалися упродовж місяця.

13 жовтня на території Музею Вінниці розпочала свою роботу вулична фотовиставка «Україна. Війна та опір». Представлено світлини Джен Блатті, Брендона Гоффмана (США), Е. Зіятдінової, С. Коровайного, О. Парафенюк, Й. Сивенького та О. Фурмана (Україна). Проєкт реалізовано спільними зусиллями команди Програми імені Фулбрайта в Україні (*Fulbright Ukraine*) та колективу Музею Вінниці. Ознайомитися з роботами можна до кінця року.

За кордоном

Осіня міждисциплінарна публічна програма «Деколонізація мистецтва. За межами очевидного» Українського павільйону на LIX Венеційській бієнале сучасного мистецтва «Молоко мрій» (Італія) стала своєрідним продовженням розпочатої у квітні дискусії «Як війна Росії проти України змінила світ [мистецтва]».

Вона запропонувала серію дискусій, кінопоказів, виступів і зустрічей, зосередившись на деколоніальному погляді на Україну та Східну Європу як відповідь на російську агресію, що триває в Україні, а також на ширшому погляді на культурне життя світу за поточних змін геополітичного та культурного середовища. Програма складалася з чотирьох модулів: «Як ми деколонізуємо мистецтво?» (2–4 вересня), «Мистецтво як зброя і як мішень» (8–9 жовтня), «Загублені між тріщинами. Невідомі історії мистецтва» (28–29 жовтня), «Історії за павільйоном. Деколоніальність і бієнале» (18–19 листопада). У заходах програми взяли участь митці, куратори, публічні інтелектуали та науковці з різних країн. Серед них – професорка Лінчепінгського університету Мадіна Глостанова (Швеція); професорка Естонської академії мистецтв Лінда Кальюнді (за підтримки Естонського центру сучасного мистецтва та Міністерства культури Естонії); професор Канзаського університету Віталій Чернецький, представник творчої команди *MoMA* Алекс Гальберштадт, кінорежисер і сценарист Гарольд Крукс (США); доцентка Університету Іуав Анджела Веттезе, критик сучасного мистецтва і куратор Фабіо Кавалуччі (Італія); незалежна кураторка, *Curator Emeritus* Королівських музеїв Грінвіча Марія Близинські, директорка *Wysing Arts Centre* Розі Купер, письменник, куратор і художник індійського походження Шахін Мералі (Велика Британія); директорка-засновниця *Європейської бієнале сучасного мистецтва Manifesta* Гедвіг Фієн, кураторка Музею Стеделек – Беатріс фон Борманн (Нідерланди); директор *CULTURESCAPES* Юрріаан Кооіман (Швейцарія); співкураторка польського павільйону на цьогорічній Венеційській бієнале Йоанна Варша, кураторка Музею мистецтв у Лодзі Анна Лазар (Польща); кураторка Альбертінуму Марія Іссерліс, письменниця, кураторка і дослідниця Нанне Буурман (Німеччина); директорка Фонду–Центру сучасного мистецтва Луція Гавулова (Словаччина); кінорежисер і дослідник мистецтва Мішо Антадзе (Грузія); дослідник і режисер Фуркат Палван-Заде (Узбекистан) та ін. Усі події відбулися у Венеційському Арсеналі з прямими трансляціями на профілях Українського інституту. Програму організовано Українським інститутом спільно з Українським павільйоном на Венеційській бієнале за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» (Україна – США) і *Платформи міждисциплінарної практики Open Place* та у співпраці з художниками-учасниками та кураторами інших національних павільйонів. Також на теренах бієнале одеський скульптор А. Любов створив артоб'єкт «THANKS RUSSIA». Митець прогулявся вулицями Венеції з дитячим візочком, всередині якого була земля, український прапор і написана червоною фарбою подяка росії. 26 жовтня артоб'єкт був розміщений перед російським павільйоном. Ідея акції – нагадати про загибель 430 дітей з моменту повномасштабного вторгнення в Україну.

Україна стала спеціальним гостем *XIII Міжнародного арт-ярмарку ArtVilnius '22*, який 7–9 жовтня відбувся у столиці Литви. На майданчику було безкоштовно представлено шість українських галерей: «ЦЕХ» (Київ – Вільнюс), «Art14», «Галерея Ра», «Щербенко Арт Центр», «Naked Room» (Київ) і «Я Галерея» (Львів). Окрім основної програми, організатори провели традиційну *Project Zone*, до якої увійшли проекти, створені спеціально для ярмарку. У ній особливе місце посіла добірка відеороликів, присвячених Україні та екології. Зокрема сюди було відібрано роботи українських митців – «Лист до горлиці» Д. Кавеліної та

«Хайт» О. Протяга. Також у рамках *Project Zone* кінорежисер і письменник О. Радинський презентував свій індивідуальний проєкт *Circulation* з однойменною відеоінсталяцією.

1–7 жовтня у Брюгге, в старовинному залі *Garemijsn*, відбувся Тиждень українського мистецтва. Подію відкрила з. а. України та Автономної Республіки Крим Л. Османова виконанням Гімну України. В урочистостях взяли участь бургомістр міста Дірк Де Фау, Тимчасова повірена у справах України в Королівстві Бельгія Н. Аношина, президентка Культурного центру України в Бельгії С. Лебіга та художники-учасники проєкту. Понад 20 митців з різних регіонів України та різних країн презентували індивідуальні творчі історії, які загалом формують широкий погляд на сучасну історію нашої країни в європейському контексті. Під назвою *Art Saves Lives* відбулися серії добродійних виставок-продажів українських митців, 50% від отриманих коштів буде спрямовано на придбання медичних засобів на потреби країни. Лейтмотивом події стала потужна підтримка бельгійським народом боротьби України у війні за незалежність, в якій велика роль належить мистецтву.

Мистецький виставковий проєкт «Ми і світ»/«We and World», заснований у межах Благодійного фонду Козицького, проводить благодійні аукціони у різних країнах. Проєкт створено після 24 лютого з метою підтримати українських художників та промотувати українську культуру за кордоном. У його межах 64 українські митці пожертвували фонду понад 150 художніх робіт, створених після початку повномасштабного вторгнення. Ці твори, зібрані у виставку «Нездолані», організатори проєкту продають на благодійних аукціонах у різних країнах світу. Серед художників, які взяли участь у проєкті – В. Басанець, І. Береза, Ю. Кох, А. Лисик, А. Логов, Л. Медвідь та ін. Благодійні виставки-аукціони в межах проєкту «Ми і світ» вже пройшли у галереях Берліна (3 червня, Німеччина), Відня (5 червня, Австрія), Парижа (28 червня, Франція), Рима (19 липня, Італія), Праги (5 жовтня, за підтримки Фамільної благодійної фундації Карла Комарика, Чехія), Торонто (13–23 жовтня, під назвою «Опір» у галереї Канадсько-української мистецької фундації, Канада). Акумуляовані кошти від проєкту спрямують на освітні стипендії для студентів з гарячих точок України та протезування українців, постраждалих внаслідок російської війни.

31 жовтня в Українському освітньому та культурному центрі «Осередок» розпочали свою роботу одразу дві безкоштовні мультимедійні виставки – «Імерсивний світ українського мистецтва» та «Україна: земля хоробрих». Перший проєкт відзначає творчі досягнення українців з усього світу, тоді як другий сфокусовано на вторгненні росії в Україну. Найбільшим спонсором виставкового проєкту виступив Уряд Канади. Експозиції діють до 30 квітня 2023 р.

У Аспені (штат Колорадо) з 5 серпня по 31 жовтня проходила виставка українського мистецтва «Звір війни. Пташка надії». На ній уперше в США експонувалися дві роботи М. Примаченко – «Пташка» та «Звір війни» (з приватних колекцій Л. Лихач і Люка Нолла). Також представлено твори 11 сучасних українських митців, створені вже під час повномасштабного військового вторгнення росії. До виставки долучилися О. Чекменьов, *Kinder Album*, Д. Мовчан, О. Сай, О. Нау-

менко, М. Куликовська та ін. Подію спільно організували Аспен Інститут (США) та Аспен Інститут Київ (Україна).

17–30 жовтня у Хетафе в рамках форуму «XV Getafe Negro. Мадридський фестиваль роману» діяла виставка «Марія Примаченко та Никифор. Живописні всесвіти», покликана продемонструвати тісний зв'язок між культурами українського і польського народів. До експозиції, зокрема, увійшли репродукції 11 картин М. Примаченко, які вдалося врятувати зі спаленого росіянами Іванківського краєзнавчого музею. Виставку відкрили Надзвичайний і Повноважний Посол Польщі в Іспанії Анна Срока, радник-посланник Посольства України в Іспанії Д. Матющенко та директор Національного центру культури Польщі Рафаль Вісневський. Презентацію робіт організовано за сприяння Польського інституту в Мадриді та посольств України і Польщі в Іспанії.

Із 3 вересня по 2 жовтня у Варшаві проходила мультимедійна виставка міжнародної мистецької резиденції *BIRUCHIY TRANSCARPATHIA 022. ART WAR*, яка представила твори 40 митців з України, Польщі, США, Великої Британії, Франції, Данії, Австрії, Італії та Чехії. Серед українських художників – Ж. Кадирова, В. Ралко, В. Будніков, О. Гляделов, В. Покиданець, О. Сай та І. Ісупов. У експозиції – живопис, графіка (зокрема, серія плакатів воєнного часу), інсталяції, скульптура, фото та відеодокументація подій в Ірпені, Бучі, Гостомелі, Ворзелі, Бородянці, Києві, Харкові, Лисичанську та у інших українських містах, частково або повністю зруйнованих.

На міжнародній мистецькій виставці у місті Гоян поряд з роботами понад 120 відомих корейських митців було представлено твори українських художників О. Брикси, І. Юрченко, Г. Отчич, В. Козюка, Т. Романової та В. Стасенко. В урочистій церемонії відкриття виставки, яка відбулася 30 вересня, взяли участь дружина українського посла в Республіці Корея О. Пономаренко, мер м. Гоян Кім Йонг-Шік, голова Гоянської міської ради Лі Йонг-У та президент Корейської асоціації мистецтва Кім Дже-Дук.

Українські митці та галеристи продовжують працювати на культурному фронті, доносячи до міжнародної спільноти тему розв'язаної росією війни. Зокрема у липні – жовтні у штаб-квартирі Світового банку у Вашингтоні (США) проходила виставка «Мистецтво справлятися з війною». У проєкті представлено фотографії О. Субач, О. Гляделова, В. Краснощока, В. Соловйової та І. Бондаренка, створені від початку повномасштабного вторгнення. Експозиція є частиною публічної програми проєкту «Мистецтво воєнного стану. Архів», започаткованого ГО «Музей сучасного мистецтва» після початку повномасштабного вторгнення рф. 8 жовтня – 21 листопада у Далласі київська галерея «Voloshyn Gallery» у співпраці з *Dallas Art Fair Projects* (США) представила виставку про важливість художнього висловлювання під час війни та осмислення історії на короткій дистанції – «Artists Know Better». Художники-учасники: Л. Хоменко, Н. Карабінович, Н. Кадан, Д. Галкін, В. Ралко, М. Рідний та ін. З 14 жовтня по 14 січня 2023 року в Едмонтоні, у «Мистецькій галереї Джона та Меггі Мітчеллів» (Канада), триває виставковий проєкт «Give Me Tomorrow», де зібрано роботи, які реагують на злочини росії в Україні. Це вже друга виставка «Щербенко Арт Центру» із такою назвою, перша відбулася у 2014 році, після вторгнення росії на сході України та анексії

Криму. До проєкту увійшли роботи Пьотра Армяновського, Л. і А. Достлєвих, М. Стоянової, З. Лактіонової, Я. Малащука, Р. Хімея тощо. З 28 жовтня до 3 листопада у Парижі (Франція) експонувалася виставка українських художників В. Ралко та В. Буднікова – «Pour l'Ukraine» («За Україну»). Організатором події виступила паризька галерея «Tropolska». Увесь прибуток від благодійного продажу буде передано на потреби української армії. З 7 жовтня до 12 березня 2023 року в Музеї мистецтв у Лодзі (Польща) проходить виставка Н. Кадана «І вогонь, і попіл». А виставка учасників резиденції «Робоча кімната», яку з початком повномасштабного вторгнення ініціювала в Івано-Франківську Л. Хоменко як прихисток для художників зі всієї України, здійснює свій європейський тур. Серед її учасників: О. Курмаз, Ж. Кадирова, О. Сай, Т. Умарова, Я. Хоменко, Н. Кадан, Л. Троценко та ін. Виставка вже побувала у Маріборі (23 червня, Словенія), Відні (22–26 червня, Австрія), Берліні (10 вересня) та Ессені (15 вересня – 30 жовтня, Німеччина).

5 жовтня у Празі з'явилася скульптура української художниці А. Надуди «Берегиня». Композиція прикрасила один з публічних просторів столиці Чехії – Празький ринок. Робота стоятиме там до березня наступного року.

Музеї. Охорона культурної спадщини В Україні

Міжнародна рада музеїв (*ICOM*) разом з українськими партнерами склали Надзвичайний Червоний список культурної спадщини, яка перебуває під загрозою. Відповідний перелік доступний із жовтня для міжнародних правоохоронних та прикордонних органів. До ініціативи долучилися Національний музей мистецтв імені Б. та В. Ханенків, Національний музей-меморіал Героїв Небесної Сотні та Революції Гідності (Музей Майдану), Державний природознавчий музей НАНУ у Львові. У списку представлено викрадені предмети армією рф, а також об'єкти, що перебувають у найбільшому ризику.

26 жовтня у Києві під патронатом ЮНЕСКО та за сприяння Ради Європи відбулася міжнародна науково-практична конференція «Культурна спадщина в умовах війни: захист, збереження та реставрація». На ній українські та міжнародні експерти обговорили питання захисту, збереження та реставрації об'єктів нерухомої культурної спадщини та культурних цінностей, що зазнали великої шкоди внаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну. На час проведення заходу МКІП верифікувало 552 епізоди руйнації чи пошкодження культурної спадщини військами рф. Від міжнародної спільноти на конференції поділилися досвідом спікери від ЮНЕСКО, штаб-квартири Ради Європи, *ALIPH Foundation* (Міжнародний альянс захисту культурної спадщини в зонах конфлікту, який базується у Швейцарії і функціонує на базі державно-приватного партнерства) та представники Польщі, Грузії, Німеччини та Іспанії. Зокрема директор Департаменту охорони спадщини Варшави Міхал Красуцький розповів, що Польща запровадила проєкт «Dom Odbudowy Ukrainy». У ньому залучені польські та українські архітектори та активісти, які діляться досвідом щодо відновлення та охорони пам'яток, а також займаються внесенням українських міст до списку ЮНЕСКО. А керівниця *ALIPH* Александра Фібіг повідомила, що альянс зібрав на збереження української куль-

турної спадщини \$5 млн та реалізував перший проєкт із 3D-документування пам'яток Львівщини. З українського боку на конференції, зокрема, виступили заступниця міністра культури та інформаційної політики України К. Чуєва. Конференцію організував Департамент охорони культурної спадщини КМДА разом із Київським науково-методичним центром з охорони, реставрації та використанню пам'яток історії, культури і заповідних територій та ГО «Альянс реставраторів історичних будівель України».

12 жовтня Надзвичайний і Повноважний Посол Хорватії в Україні Аніца Джамич із робочим візитом відвідала Національний музей у Львові ім. А. Шептицького. Дипломатка передала музею дарунок колекціонера та діяча культури Божо Бішкупича (*Božo Biškupić*) – збірку графічних робіт «Українська гарсодіја», яка налічує 14 творів сучасних митців Хорватії. Під час свого візиту Аніца Джамич також оглянула виставки «Марія Примаченко. “Дарую Україні!”» та «На хвилі дизайну: 60 років Харківській вищій школі дизайну», які проходили в музеї.

За кордоном

ЮНЕСКО та Супутниковий центр ООН (*UNOSAT*) провели 26 жовтня у Женеві прес-презентацію нової платформи моніторингу руйнувань культурної спадщини в Україні, спричинених російською агресією. Для фіксування пошкоджень експерти використовують супутникові знімки, зроблені до та після повномасштабного вторгнення рф. За допомогою таких зображень організація веде моніторинг архітектурних, історичних та культурних пам'яток, які постраждали під час війни. Наразі ЮНЕСКО підтвердило збитки, завдані 207 культурним об'єктам в Україні. Серед них – 88 релігійних об'єктів, 15 музеїв, 76 будівель, що становлять історичний та/або художній інтерес, 18 пам'ятників та 10 бібліотек.

У середині жовтня на запрошення віцепрем'єр-міністра, міністра культури і національної спадщини Польщі Пьотра Глінського українська делегація на чолі із заступницею міністра культури та інформаційної політики України А. Бондар відвідала Польщу. У ході візиту українці побували у провідних культурних інституціях країни – Національному інституті музеєзнавства, музейної справи та охорони фондів, Інституті національної спадщини, Головному управлінні державного архіву, Національній бібліотеці Польщі та окремих національних музеях. Серед іншого польські фахівці поділилися своїм досвідом у сфері збереження та оцифрування колекцій та об'єктів національної спадщини. Зокрема вони зіткнулися з проблемою відсутності законодавчо зафіксованих стандартів оцифрування музейних цінностей – відтак кожен музей проводить диджиталізацію на свій лад, що унеможливорює надалі інтеграцію до загальної уніфікованої системи.

20–21 жовтня на базі *Birkbeck College (University of London)* організовано серію онлайн-дискусій «Мапування України в музейному світі: колекції та практики». Українські та міжнародні експерти дискутували щодо місця нашої країни в деколонізаційних процесах музейних інституцій, зокрема в контексті війни. Подія створена у межах Сезону культури Велика Британія/Україна, який спільно втілюють Британська Рада та Український інститут.

1 жовтня в Осло відбувся запуск україномовного аудіогіда на автобусному турі «Oslo Hop On-Hop Off buss» у рамках ініціативи О. Зеленської з впроваджен-

ня україномовних аудіогідів у визначних місцях та провідних музеях світу. Попередньо українська мова також з'явилася серед мов експозиції Музею Фрама (*Frammuseet*), який є одним із найбільш відвідуваних музеїв Норвегії. Його експозиція присвячена історії норвезьких полярних експедицій. На початку місяця україномовний аудіогід також запрацював у римському Пантеоні – одній із найкраще збережених архітектурних пам'яток Давнього Риму (Італія). Проєкт реалізовано галереєю «Portal 11» спільно з *Асоціацією MIUFI* та О. Філоненко. Екскурсію можна прослухати й онлайн через додаток «PANTHEON – Official».

Креативні індустрії

За кордоном

Українські агентства отримали дев'ять нагород одного з найпрестижніших міжнародних фестивалів креативності – *London International Awards* (заснований у 1986 році у Великій Британії та проводиться щороку у Лас-Вегасі, США). Зокрема *Saatchi & Saatchi Ukraine* отримала відразу два золоті за проєкт «Motherland Pride» для КиївПрайду: в категорії «Experiential» (роботи, що створюють унікальний досвід) та «Guerrilla Marketing» (підпільні «партизанські» кампанії). Три срібла здобула агенція *ANGRY* за проєкт «Position Campaign». Три срібла і одну бронзу – *Atmosphere Dance* за проєкт «Uprooted».

За підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (*USAID*, Програма «Конкурентоспроможна економіка України») українська модна індустрія отримала змогу показати свої досягнення на Тижні моди в Парижі (1–6 жовтня, Франція). Шість українських модних брендів – *Litkovskaya*, *Kachorovska Atelier*, *FROLOV*, *Mysleepinggypsy*, *OLIZ* та *Chereshnivska* – презентували свої колекції 2023 року представникам провідних закупівельних компаній світу, дизайнерам, журналістам і тим, хто задіяний у формуванні суспільної думки. Крім того, 28 вересня у рамках Тижня моди в Парижі відбувся шоукейс «Vogue UA Ukrainian Designers Showcase», у якому взяли участь 18 українських дизайнерів.

15 жовтня у Відні (Австрія) відбувся V Культурний форум «Синергія креативних індустрій. Культурна дипломатія», який уперше провели за межами України. Платформа об'єднала лідерів різних сфер діяльності для обговорення найбільш актуальних питань – глобального вектора розвитку світу, країн, галузей сталого розвитку та культурної сфери, зокрема розвитку креативних індустрій. Учасниками події стали: оперна співачка З. Кушплер, хореограф О. Шоптенко, голова БФ «Промені Щастя» М. Ігнатуша та засновник ресторану українсько-австрійської кухні *GRND* у Відні Р. Жорін.

Література

В Україні

За підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (*USAID*), *Open society foundation* (США), Українського інституту книги та сприяння лондонської PR-агенції *Zinc Network* 6–9 жовтня у Львові у режимі онлайн-трансляцій відбувся міжнародний літературний фестиваль *29 BookForum*. Подія також стала складовою Сезону культури Британія/Україна, який спільно втілюють Британська Рада та Український інститут. Цифровим партнером форуму, який допоміг з онлайн-

трансляцією для глядачів у всьому світі, виступив літературний фестиваль *Hay Festival* (Велика Британія). Всупереч загрозам фестиваль зібрав чималу аудиторію, щоб порушити важливі питання про українську культуру і підтримати країну в складні воєнні часи, а до програми долучилися світові та українські письменники та інтелектуали. Загалом у форумі взяли участь понад 40 авторів, серед них – лауреат Нобелівської премії з літератури 2021 року Абдулразак Гурна (онлайн, Танзанія – Велика Британія), Ніл Гейман (онлайн, Велика Британія), Філіп Сендс, Генрі Марш, Міша Глені, Шарлотта Гітінс, Емма Грехем-Харрісон, Пітер Померанцев (Велика Британія), Маргарет Етвуд, Маргарет Макміллан (онлайн, Канада), Джон Лі Андерсон, Майкл Катакіс, Джанін Ді Джованні (США), Джонатан Літтель (США – Франція), Бруно Масаеш (міністр у справах Європи в уряді Португалії 2013–2015 рр.), Ювал Ной Харарі (онлайн, Ізраїль), Еліф Шафак (онлайн, Туреччина), Лідія Качо (Мексика) тощо. Учасники дискутували на такі теми: «Мистецтво в час конфлікту», «Імперіалізм та ідентичність», «Ідея Європи», «Любов і втрата», «Жінки і війна», «Гроші та культура: як культурні інституції стають російськими офшорами», «Журналісти та письменники на війні» та багато інших. Основне завдання цьогорічного форуму – на міжнародному рівні порушити питання покарання російських пропагандистів нарівні з військовими злочинцями та сприяти організації міжнародного трибуналу для замовників і виконавців найбільшої війни в Європі з часів Другої світової. Події *29 BookForum* переглянуло понад 11 млн людей із різних країн світу.

29 вересня у видавництві «Дух і Літера» вийшла друком книга-білінгва віршів В. Стуса «Вибране» у французькому перекладі та упорядкуванні славіста, професора Женевського університету Жоржа Ніва (Франція).

24 жовтня на сайті «Читомо» стартувала онлайн-виставка «Ще один день: щоденники війни», яка реалізується за програмою *#ZMINA_2_0* від фонду ІЗОЛЯЦІЯ за фінансової підтримки Європейського Союзу. До неї було відібрано 20 щоденників, у яких українці діляться своїм досвідом переживання війни у найрізноманітніших форматах: від віршів та постів у соцмережах до знімів та фотоколлажів. Учасниками проєкту стали С. Жадан, В. Ралко, О. Михед, А. Кахідзе, Я. Черногуз та ін.

За кордоном

Українські поети і письменники удостоєні почесних міжнародних нагород. Зокрема Ю. Андрухович став лауреатом престижної Премії ім. Генріха Гейне, яку присуджує влада Дюссельдорфа кожні два роки. М. Кіяновська отримала Міжнародну премію ім. Збігнева Герберта 2022 року за збірку поезій «Бабин Яр. Голосами». Церемонія нагородження відбулася 27 жовтня у Варшаві (Польща). 20 жовтня С. Жадану вручили польську нагороду імені Серхіо де Молла за вагомий внесок у боротьбу за права людини. Його відзначено в категорії «Людина». А. Курков став переможцем премії *Freedom of Expression Awards 2022* у номінації «Trustees Award». Премією відзначають тих, хто зробив значний вплив на боротьбу з цензурою в будь-якій точці світу. Її присуджує правозахисна міжнародна організація *Index on Censorship* (штаб-квартира у Лондоні, Велика Британія). А дві українські книжки – «Мене звати Варвара» Д. Матіяш («Видавництво Старого Лева») та «Ук-

раїна. Від первісних часів до сьогодні» М. Тахтаулової і С. Жукова (вид-во «Ранок») – увійшли до міжнародного щорічного каталогу книжкових рекомендацій дитячої та юнацької літератури «Білі круки–2022» («White Ravens 2022»), який формує Міжнародна молодіжна бібліотека в Мюнхені (Німеччина).

Богдан Задура (Польща) став лауреатом премії *Drahomán Prize* для перекладачів з української мови на мови світу за 2021 рік. Його нагороджено за переклади польською мовою творів К. Бабкіної «Мій дід танцював краще за всіх», В. Махна «Вічний Календар» та Ю. Винничука «Лютеція». Своєю чергою Тобіас Валс (Нідерланди) отримав Спеціальну відзнаку Капітули премії «за філігранний переклад класики українського літературного модернізму і внесок у промоцію української літератури в Європі». Таким чином відзначили його переклад нідерландською книги Майка Йогансена «Подорож ученого доктора Леонардо і його майбутньої коханки прекрасної Альчести у Слобожанську Швейцарію». Церемонія нагородження вперше відбулася за кордоном. Її 17 жовтня за підтримки Посольства України у ФРН приймав *Literaturhaus Berlin* – перший дім літератури в Німеччині. Цьогоріч нагороду присуджено у співпраці з Гете-Інститутом у рамках комплексного пакета заходів, що фінансується з додаткового бюджету Федерального міністерства закордонних справ Німеччини на 2022 рік для пом'якшення наслідків загарбницької війни росії проти України. Премія заснована Українським інститутом, Українським ПЕН та Українським інститутом книги та вручається за високу перекладацьку майстерність та внесок у промоцію української літератури за кордоном.

19–23 жовтня у Франкфурті-на-Майні під гаслом «Translate. Transfer. Transform» відбувся 74-й Франкфуртський книжковий ярмарок – найбільша та одна з найдавніших фахових подій Європи у видавничому світі. Програму ярмарку було зосереджено на обговоренні глобальних викликів цього року, з-поміж яких головне місце посіла війна росії проти України. Знаковою подією в межах Франкфуртського книжкового ярмарку стало відеозвернення президента України В. Зеленського до представників світової книжкової спільноти, організоване Федерацією європейських видавців. У промові йшлося про необхідність поширювати в Європі інформацію та книжки про злочини росії. Безпосередньо подію відвідала перша леді України О. Зеленська. Спільно з першою леді Німеччини Ельке Бюденбендер вона презентувала проєкт аудіокнижок для дітей-біженців з України – *Better time stories*. На Українському стенді О. Зеленська представила проєкти «Книжки без кордонів» та «Українська книжкова полицка», які під її патронатом реалізують Український інститут книги (УІК), МКІП та МЗС України. Також на заході йшлося про проєкт «Валізка з книжками з України» від Гете-Інституту, завдяки якому 150 німецьких бібліотек отримали українські книжки. Крім того, перша леді України дала публічне інтерв'ю виданню *Brigitte*, представивши щойно виданий «Довідник з безбар'єрності». На знак солідарності з українським народом Франкфуртський книжковий ярмарок приділив особливу увагу українським книговидавцям та авторам. Дирекція форуму надала безкоштовну виставкову площу і технічну підтримку Українському стенду, що працював під сформульованим Ю. Прохаськом гаслом «Наполегливість існування». Візуальним оформленням майданчика став мотив мозаїки А. Горської «Дерево життя», яка була знищена в Маріуполі російськими військами. Робота національного стенда розпочалася ві-

деозверненням міністра культури та інформаційної політики України О. Ткаченка. У своїй промові він зазначив, що Україна потребує підтримки для збереження книговидавничої галузі, відновлення зруйнованих бібліотек та оновлення їхніх фондів. Український майданчик об'єднав 46 видавців. Окремими стендами були представлені Мистецький арсенал (в оформленні використали концепцію «українського мистецтва під прицілом»), клуб ілюстраторів *Pictoric* (привіз мистецькі проекти *YellowBlue* та *War posters*), видавництво «Ранок» та добірка українських арткниг восьми видавництв та інституцій під кураторством «ist publishing». А у рамках *Invitation Programme* можливість безкоштовного представлення отримало видавництво «Vovkulaka», що спеціалізується на графічних романах і коміксах. Національний стенд мав власну сцену, на якій відбулося близько 40 публічних і фахових заходів англійською та німецькою мовами за участі понад 70 письменників й культурних діячів. Українську програму організували Гете-Інститут в Україні та УІК разом із кураторками М. Шубчик та С. Челяк у рамках комплексного пакету заходів, що фінансується з додаткового бюджету Федерального міністерства закордонних справ Німеччини на 2022 рік для пом'якшення наслідків загарбницької війни росії проти України. Серед тих, хто виступав від України на ярмарку цього року, – С. Жадан, Ю. Андрухович, О. Забужко, А. Курков, О. Матвійчук, С. Асєєв, Ю. Паєвська (Тайра), Т. Малярчук, Гаська Шиян, Т. П'янкова, Є. Белорусець та інші. Більшість українських авторів прибули на запрошення німецьких видавництв з нагоди видання перекладів їхніх книжок німецькою. Також на ярмарку було представлено цьогорічні німецькі переклади романів В. Підмогильного та В. Домонтовича, які стали можливими завдяки програмі підтримки перекладів «Дому Європи». Поряд з підтримкою стенда Гете-Інститут спільно з Федеральним центром політичної освіти *bpb* організували у Франкфуртському павільйоні День України. Програма включала дискусії про культуру, культурну політику та засоби масової інформації в умовах війни, презентації нових книг українських письменників і виступи музикантів. Ще однією яскравою подією став перформанс «Фокстроти» – проєкт Мистецького арсеналу, що подарував нове звучання українській поезії 1920-х рр. у виконанні С. Жадана, Ю. Гуржи та Л. Якимчук. Також у межах роботи ярмарку відбувся круглий стіл, присвячений питанню допомоги українській книжковій сфері, ініційований Міністерством з питань культури та медіа Німеччини. За дорученням директорки УІК О. Коваль, німецьким урядовцям були представлені ідеї проєктів для фінансування української книговидавничої галузі. Ці ж ідеї та потреби були обговорені під час зустрічі з міністром культури та медіа Німеччини Клаудією Рот, а в межах щорічних загальних зборів їм присвятили час культурні менеджери іноземних державних організацій та установ, які реалізують проєкти книговидавничої галузі на державному рівні у своїх країнах. Крім того, Франкфуртський книжковий ярмарок, Гете-Інститут в Україні та Книжковий Арсенал організували спеціальну програму для видавців з України та сусідніх країн. Вона включала серію інтенсивних тренінгів та нетворкінгових можливостей для видавців, редакторів, менеджерів з прав та літературних агентів з України, Польщі, Чехії, Словаччини, Румунії, Грузії та Казахстану. За підтримки Гете-Інституту в Україні дві події у рамках ярмарку провів Український інститут: дискусію про культурну політику в часи війни за участі

директора інституції В. Шейка генерального секретаря Гете-Інституту Йоганеса Еберта, генеральної директорки Мистецького арсеналу О. Островської-Лютої та С. Жадана; а також розмову про роль гастрономічних видань в поширенні інформації про українську історію та культуру з нагоди виходу німецького перекладу книги «Україна. Їжа та історія» (разом із проектом «Їжакультура»). Робота Українського стенда завершилася передачею книжок, привезених видавцями, до бібліотеки Генерального консульства України у Франкфурті. В останній день роботи ярмарку С. Жадану було вручено Премію миру від Німецької асоціації видавців і книгорозповсюджувачів 2022 «за видатну мистецьку творчість та за гуманну позицію, з якою він, ризикуючи життям, повертається до людей на війні та допомагає їм». Своєю чергою видання творчої студії «Аграфка» Р. Романишин та А. Лесіва «Sehen» (вид-во «Gerstenberg») стало номінантом німецької премії *Deutschen Jugendliteraturpreis 2022*, яку також вручили під час ярмарку. Підбірка українських видань «Books from Ukraine», рекомендованих до перекладу незалежними експертами на запрошення УІК, увійшла до каталогу прав Франкфуртського книжкового ярмарку. Українські видання представлені в каталозі *Frankfurt Rights* на безоплатній основі та доступні іноземним видавцям до вересня наступного року включно. Цьогорічне представлення України на форумі стало наймасштабнішим за всі роки участі. Український національний стенд і програма мали значну медійну увагу та велику присутність відвідувачів.

На запрошення організаторів *Літературно-перекладацький фестиваль TRANSLATORIUM* провів українську програму в межах міжнародного фестивалю художнього перекладу *translationale berlin – Festival für Literaturübersetzung*, який із 30 вересня по 3 жовтня проходив у Берліні (Німеччина). Її відкрили поетичні читання про російсько-українську війну за участі Л. Панасюка, Т. Родіонової, Д. Гладун та Г. Семенчука. Подія стала підсумком серії онлайн-читань воєнної поезії *Translating the war. Poetry readings from Ukraine*, які *TRANSLATORIUM* та *translationale berlin* спільно започаткували влітку цього року. Також відбувся концерт «Амадока» за мотивами однойменного роману С. Андрухович у виконанні українських і німецьких музикантів. Авторка роману долучилася до дискусії, що відбулася після музичної частини. На завершення проведено воркшоп із перекладу воєнної поезії під кураторством В. Ядухи, Ю. Дідохи і Т. Родіонової з перекладацької групи *VERBaція*. Поза програмою *TRANSLATORIUM* у фестивалі взяли участь Ю. Прохасько (онлайн), К. Міщенко та Н. Ваховська.

Українські видавці вперше стали учасниками 25-го Краківського книжкового ярмарку, який проходив 27–30 жовтня (Польща). На ярмарку діяло два українські стенди – *Barnabus Books UA*, який представив дитячі книги видавництва «Час Майстрів», «Видавництво Старого Лева», «Читаріум», «Booklab Nebo Publishing» та «АССА», а також *Ukraina w ksiązkach* від кав'ярні-книгарні *NIĆ*, де презентували свої видання «Наш Формат», «Човен», «UA Comix Store». У рамках форуму відбулися презентації книжок та автограф-сесії українських авторів Т. П'янкової, Т. Наконечної, О. Купріяна, К. Налади, Г. Ткачук та ін. Урочисте відкриття ярмарку відвідали Генеральний консул України в Кракові В'ячеслав Войнаровський та віцеконсул Ірина Яремчук.

Задля посилення голосу української літературної сцени 11 жовтня під час Літературного фестивалю у Челтнемі відбувся День України. Його провів Міжнародний фестиваль «Книжковий Арсенал» у співкураторстві з англійським форумом у межах Сезону культури Велика Британія/Україна, який спільно втілюють Британська Рада та Український інститут. Українські письменники, музиканти, поети й ілюстратори мали серію подій, що передали атмосферу Книжкового Арсеналу й розказали про сучасну Україну мовою поезії, музики й ілюстрації. У програмі – розмова Розі Голдсміт з О. Забужко; мистецький воркшоп Р. Романишин і А. Лесіва (студія «Аграфка»); прем'єра музично-поетичного проєкту «Українські пісні любові та ненависті» за участі Г. Семенчука (музичний псевдонім *BRAT*), Л. Якимчук, І. Карпи та Ю. Гуржи; дискусія «Коли війна приходить у твій дім» за участі поетки Л. Якимчук та директорки Українського інституту в Лондоні О. Хромейчук; розмова з дослідницею візуальної культури К. Яковленко та показ продюсерської версії фільму Н. Ворожбит «Погані дороги».

5–8 жовтня у Батумі (Грузія) в змішаному форматі проходив VIII Одеський міжнародний літературний фестиваль, головною темою якого стала війна росії проти України та її вплив на світ. Форум об'єднав авторів з України, Грузії, Німеччини, Італії, Швейцарії, Польщі, Румунії, Туреччини та ПАР. Подію відкрила Енн Епплбом із промовою «Океан байдужості» (онлайн, США). Також у день відкриття відбулася прем'єра фільму «Голоси про війну» Ульріха Шрайбера та Норберта Крона (Німеччина). У ньому письменники світу, серед яких – Маргарет Етвуд, Девід ван Рейбрук, Дженніфер Клемент, Карл Шльогель, чинний президент Міжнародного ПЕН-клубу Бурхан Сомнес і багато інших, висловлюють підтримку українському народу та засуджують російську агресію. Крім того, фестивална програма запропонувала грузино-українські поетичні читання, програму дитячої літератури, презентації нових романів, дискусії та перекладацьку майстерню. Фестиваль організували Фонд Петера Вайса для мистецтва та політики (Німеччина), Літературна ініціатива Грузії та видавництво «Книги» у Батумі за підтримки Державного міністерства культури Німеччини, Фонду Конрада Аденауера (Німеччина), Фонду Яна Міхальського (Швейцарія), Міністерства культури, освіти та спорту Автономної Республіки Аджарія (Грузія). Директорами фестивалю з 2015 року є Ганс Рупрехт (Швейцарія) та Ульріх Шрайбер (Німеччина).

Товариство української культури в Угорщині на чолі з Ярославою Хортяні та видавець Уляна Княгинецька організували павільйон української книжки на 27-му Міжнародному книжковому фестивалі, який з 29 вересня по 2 жовтня приймав Будапешт. Відвідувачі українського майданчика мали можливість придбати книжкові новинки і залишити слова підтримки у Книзі солідарності з Україною.

Переклади українських авторів та книги про Україну побачили світ у низці країн. За ініціативи генерального секретаря *Міжнародної організації тюркської культури TÜRKSOY* 2008–2022 років Дюсена Касеїнова в Азербайджані видано азербайджанською мовою монографію «Нізамі і його сучасники» видатного українського сходознавця А. Кримського. Праця про азербайджанського поета і мислителя в оригіналі російською мовою була підготовлена на прохання бакинської філії Академії наук до 800-літнього ювілею Нізамі Гянджеві у 1941 році. Однак через арешт і переслідування А. Кримського книга вийшла друком лише в 1981

році. 18 жовтня у видавництві «Thames & Hudson» (Велика Британія) вийшла англomовна книга про культурну спадщину України «Скарби України: культурна спадщина народу». Передмову до видання написав А. Курков, співавторами стали: А. Пучков, К. Раффенспергер, Д. Ключко, М. Яременко, А. Ложкіна, М. Мудрак, О. Соловійов. Усі отримані кошти з продажу передадуть Українському ПЕН для допомоги українським авторам. Своєю чергою 25 жовтня лондонське видавництво «Bloomsbury» випустило англійську аудіоверсію щоденника 12-річної харків'янки Є. Скалецької «Ти не знаєш, що таке війна», яку озвучила акторка Кіра Найтлі (Велика Британія). У США побачили світ три книги українських авторів: англійський переклад твору «Довгота днів» В. Рафеєнка (опублікував Український науковий інститут Гарвардського університету, *HURI*); поетична збірка К. Калитко «Ніхто нас тут не знає, і ми – нікого» в англійському перекладі (вид-во «Lost Horse Press»); двомовна антологія українських і англomовних поетів «Соняшники: українські вірші про війну, спротив, надію та мир» (упорядниця – Кальпна Сінгх-Чітніс. вид-во «River Paw Press»). У Німеччині з'явилися низка книг українських авторів, створених під час війни. Це переклад фейсбук-щоденника С. Жада на «Небо над Харковом: Новини про переживання війни» (вид-во «Suhrkamp Verlag»); збірка німецькомовних есеїв Т. Малярчук «Розповідь продовжиться за мить, ми просто видихнемо» (вид-во «Verlag Kiepenheuer & Witsch»); українсько-німецький щоденник художника Т. Сільваші, який він вів з 24.02.2022 по 07.04.2022, – «Небо над Києвом» (вид-во «CICONIA CICONIA»). У Франції вийшло одразу дві книги, присвячені Україні, – збірка текстів українських письменників про різні міста і регіони країни «Hommage à l'Ukraine» (співавторами стали Л. Якимчук, Л. Дереш, К. Бабкіна, В. Рафеєнко, Б. Херсонський та багато ін., упорядник – Еммануель Рубен, вид-во «Editions Stock»); а також книга французького журналіста Себастьяна Гобера «Україна. Герої попри себе» (вид-во «NEVICATA»). У Польщі надрукували антологію «Мова Вавилону» (вид-во «Stalker Books»), у якій зібрана українська фантастична проза в польських перекладах. До антології увійшли твори М. Гоголя, І. Франка, О. Михеда, М. Кідрука, О. Українця тощо.

Бібліотеки За кордоном

Проект «Українська книжкова полицка» продовжує започатковувати та збагачувати фонди українських колекцій у бібліотеках світу. 4 жовтня перша леді України О. Зеленська відкрила Українську книжкову полицку в Головній бібліотеці Мазовецького воєводства у Варшаві, одній з найбільших та найстаріших публічних бібліотек Польщі. У межах ініціативи українські видання також передадуть до районних книгозбірень Мазовецького воєводства, діяльність яких координує ця бібліотека. 22 вересня О. Зеленська відвідала Центральну бібліотеку Франкфурта-на-Майні (Німеччина) та поповнила якісними виданнями Українську книжкову полицку, яка існує там з 2019 року. 17 жовтня у бібліотеці міста Лонг'їр, що на півночі Норвегії, відбулося урочисте відкриття Української книжкової полицки. На заході були присутні міський мер, директор книгозбірні, представники українського посольства і МЗС Норвегії, українці та небайдужі норвежці. А 29 жовтня Українська книжкова полицка з'явилася у Медіатеці імені Жана Моне у

місті Буа-Коломб (Франція). Проєкт «Українська книжкова полицка» ініціювала перша леді України О. Зеленська спільно з Міністерством закордонних справ України, Міністерством культури та інформаційної політики України, Українським інститутом книги разом і посольствами України за кордоном. У жовтні до ініціативи долучився Благодійний фонд «Київська школа економіки» (*KSE Foundation*).

Українська книга стає доступною у закордонних бібліотеках також завдяки громадським зусиллям. 15 вересня Воеводській публічній бібліотеці Кракова (Польща) було передано понад пів тисячі українських видань. Збір книг ініціювала Національна спілка письменників України. А 6 жовтня у Міській бібліотеці Верони, в залі Фарінаті (Італія), відкрито українську книгозбірню за сприяння Асоціації українців у Вероні «Мальви» та міського культурного центру жінок-емігранток *Casa di Ramia*. Наразі у фонді понад 100 книг, переважно це література для дітей і підлітків.

З 12 жовтня по 10 грудня в Національній бібліотеці Чехії проходила виставка «Голодомор в Україні 1932–33 років», яка мала на меті ознайомити ширше коло людей з історією цієї трагедії. Окрім виставкових інформаційних стендів, експозицію формують також видання різними мовами про Голодомор в Україні, які зберігаються в фондах закладу. Серед них і перше чеське видання про трагедію – інформаційний бюлетень «Голод на Україні», виданий у 1933 році Ольгердом Бочковським.

Конференції, семінари, воркшопи

За кордоном

19–21 жовтня у Варшаві (Польща) відбувся міжнародний воркшоп «Оцінка потреб для оптимальної підтримки культурного сектору України та зміцнення співпраці між Україною та ЄС», ініційований *Cultural Platform Relations* у співробітництві з головою Європейської комісії з питань добросусідства та розширення. У заході взяли участь представники понад 20 українських культурних інституцій та організацій, зокрема Українського культурного фонду, і представники ключових програм і мереж ЄС.

Просвітництво

В Україні

1–31 жовтня проходив міжнародний фотоконкурс об'єктів культурної спадщини «Вікі любить пам'ятки». В Україні конкурс відбувся вже одинадцяте. У ньому взяли участь 292 учасники та учасниці, які завантажили майже 14 тисяч світлин. Метою проєкту є зібрати світлини всіх пам'яток нерухомої культурної спадщини України для ілюстрування статей у Вікіпедії.

Кінокомпанія *435 FILMS* разом із командою експертів у партнерстві з *DW Akademie* (Німеччина) та за фінансової підтримки Європейського Союзу створили документальний наративний подкаст про культурні крадіжки, які росія вчиняє протягом багатьох століть в Україні, – «Чому вони крадуть?». У п'яти епізодах подкасту розповідається, як скіфське золото, спадок Мазепи, древні мозаїки Михайлівського Золотоверхого собору та інші українські культурні цінності опини-

лись в російських музеях і як можна спробувати їх звідти повернути. Відео оприлюднили у жовтні – листопаді.

7–25 жовтня відбулася серія онлайн дискусій «Україна після урбіциду: відновлення міст і громад», ініційована Центром урбаністичних студій, Національним художнім музеєм України, Вільним університетом Брюсселя (Бельгія) та Болонським університетом (Італія). Своїми думками про відбудову зруйнованих міст і громад поділилися дослідники з Італії, Великої Британії, Бельгії, Нідерландів, Німеччини та України.

За кордоном

Ельський університет надав вільний онлайн-доступ до лекцій курсу історика Тімоті Снайдера «Створення сучасної України» (США), який він читає у осінньому семестрі.

Національні спільноти та корінні народи В Україні

Із 31 жовтня до 30 червня 2023 року у Скарбниці Національного музею історії України діє виставка про культуру кримських татар «MIRAS. Спадщина». У експозиції вперше комплексно представлено найбільшу на материковій частині України колекцію предметів кримськотатарського ювелірного мистецтва й побуту XIX – початку XX століть. Це спільний проєкт із громадською організацією «Алем», яка опікується захистом і популяризацією кримськотатарської нематеріальної культурної спадщини. Партнерами виставки стали Національний музей українського народного декоративного мистецтва, Національна бібліотека України ім. В. Вернадського та дизайнерка українського етнічного одягу О. Дідик. Виставка «Miras. Спадщина» реалізується в межах проєкту ГО «Алем» «Сенси, що об'єднують», який втілюється за підтримки Швейцарії через Швейцарську агенцію розвитку та співробітництва (SDC, Федеральний департамент закордонних справ Швейцарії).

Матеріал підготувала

Г. М. Іванченко,
завідувачка сектору ДЗК відділу НАУІ
Інформцентру з питань
культури та мистецтва

Комп'ютерне опрацювання та редагування *І. Г. Піленко*

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 2,4. Б/т. Зам. 7. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12